

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete (del 2) för grundlärarexamen inriktning F–3

Avancerad nivå

”Med högläsning fångar vi många barn”

En kvalitativ undersökning om hur lärare i årskurs 1 anger att de arbetar med högläsning av skönlitteratur i svenskundervisningen.

Författare: Ida Andersson
Handledare: Christian Hecht
Examinator: Lottie Lofors Nyblom
Ämne: Pedagogiskt arbete, inriktning svenska
Kurskod: APG642
Poäng: 15 hp
Examinationsdatum: 2021-11-05

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstrakt: Syftet med examensarbetet är att undersöka hur lärare i årskurs 1 arbetar med högläsning av skönlitteratur för sina elever i svenskundervisningen. Tidigare forskning har visat att högläsning av skönlitteratur har positiva effekter på barns språkutveckling. Därför finns ett intresse att i denna studie undersöka hur lärarna anger att de använder sig av högläsning av skönlitteratur i svenskundervisningen för att stötta språkutvecklingen hos elever i årskurs 1.

Empirin har samlats in med hjälp av ostrukturerade kvalitativa intervjuer. Högläsning och textsamtal ger elever möjlighet till lärande i ett socialt sammanhang med läraren som en stöttande hand och som följd till detta har denna studie sin teoretiska utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet. Studiens resultat går hand i hand med den tidigare forskningen som presenteras, men på ett område finns en skillnad. Tidigare forskning har visat att lärare är medvetna om högläsningens positiva effekter, men trots det har en avsaknad av en medveten och planerad högläsning noterats hos lärare. I min studie märkte jag dock att lärarna har en medvetenhet kring sin högläsning av skönlitteratur för att stötta elevernas språkutveckling.

Nyckelord: Högläsning, undervisning, skönlitteratur, språkutvecklande undervisning, proximal utvecklingszon

1. INLEDNING	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	2
3. BAKGRUND	2
3.1 STYRDOKUMENT	2
3.2 SKÖNLITTERATURENS ROLL I UNDERVISNINGEN.....	3
3.3 HÖGLÄSNING AV SKÖNLITTERATUR	4
3.4 SPRÅKUTVECKLANDE UNDERVISNING GENOM SKÖNLITTERÄR HÖGLÄSNING	4
4. TIDIGARE FORSKNING	6
4.1 LITTERATURSÖKNING	6
4.2 LÄRARE SOM LÄSANDE FÖREBILD	7
4.3 HÖGLÄSNING AV SKÖNLITTERATUR OCH DESS ROLL FÖR SPRÅKUTVECKLINGEN	7
4.4 ATT SAMTALA OM TEXTEN	9
4.5 SAMMANFATTNING	9
5. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	10
5.1 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV.....	11
5.1.1 <i>Språket som medierande redskap</i>	11
5.1.2 <i>Den proximala utvecklingszonen</i>	12
6. METOD	12
6.1 VAL AV METOD	12
6.2 URVAL AV INFORMANTER	13
6.3 VALIDITET OCH RELIABILITET	14
6.4 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	14
6.5 GENOMFÖRANDE.....	15
6.6 BEARBETNING OCH ANALYS AV EMPIRI.....	16
7. RESULTAT	16
7.1 HUR BESKRIVER LÄRARNAS ATT DE ANVÄNDER HÖGLÄSNING AV SKÖNLITTERATUR SOM SPRÅKUTVECKLANDE METOD I SVENSKUNDERVISNINGEN?	17
7.1.1 <i>Begreppet skönlitteratur samt lärarnas val av högläsning</i>	17
7.1.2 <i>Högläsningstunden</i>	19
7.1.3 <i>Högläsning i undervisningen</i>	21
7.2 VILKEN BETYDELSE ANSER LÄRARNAS ATT SKÖNLITTERÄR HÖGLÄSNING HAR I UNDERVISNINGEN PÅ SVENSKA.	22
7.2.1 <i>Språkutvecklande högläsning</i>	22
7.2.2 <i>Effekter av högläsning</i>	23
7.3 ANALYS AV RESULTAT.....	24
7.4 SAMMANFATTNING	25
8. DISKUSSION	25
8.1 METODDISKUSSION	26
8.2 RESULTATDISKUSSION	27
8.2.1 <i>Läraren som läsande förebild</i>	27
8.2.2 <i>Textsamtal som arbetsmetod</i>	28
8.2.3 <i>Högläsning och dess roll för språkutvecklingen</i>	30
9. SLUTORD OCH FRAMTIDA FORSKNING	30
LITTERATURFÖRTECKNING	32
BILAGOR	35
<i>Bilaga 1</i>	335
<i>Bilaga 2</i>	38
<i>Bilaga 3</i>	39

1. Inledning

Tidigare forskning har visat att lärares högläsning för elever ofta skett som en övergångsaktivitet eller ett lugnare inslag av dagen. Många lärare säger sig vara medvetna om högläsningens positiva effekter på språkutvecklingen. Trots det finns en avsaknad av en planerad högläsning för att utveckla barnens språk eller deras kognitiva tankeförmåga (Läraren 2020). Högläsning av skönlitteratur i grundskolan verkar enligt flera forskare (Alatalo och Westlund 2019, s. 2; Fridolfsson 2015, s. 204; Johansson och Hultgren 2007, s. 4) ofta ha ett underhållande syfte. Johansson och Hultgren (2007, s. 4) framhåller även att en del lärare anser att en planerad högläsning är tidskrävande. Detta är något jag noterat under min verksamhetsförslagda utbildning (VFU), högläsningen har ofta fungerat som nedvarvande inslag av skoldagen om tid funnits. Det har fått mig att fundera på hur lärare i stället skulle kunna använda högläsning som en språkutvecklande arbetsmetod. På min senaste VFU planerade jag en uppgift utifrån högläsning av en skönlitterär bok i syfte att göra eleverna delaktiga i läsningen. Efter läsningen följde samtal om det lästa. Jag upplevde att eleverna blev engagerade i bokens händelser som på olika sätt kunde kopplas till deras vardag. Fridolfsson (2015, s. 204) påpekar att läsarens engagemang under högläsningen påverkar barnens engagemang i berättelsen. Eleverna behöver bli engagerade och aktiva genom exempelvis att samtala eller att läraren ställer frågor om innehållet. Högläsning har visat sig ha många positiva effekter, bland annat ett ökat ordförråd och att utveckla läsförståelse (Läraren 2020). Det har även diskuterats om skärmtiden nutidens barn har jämfört med förr påverkar hur frekvent högläsningen blir.

Läroplanen Lgr 11 anger att ett huvudsyfte med undervisningen i ämnet svenska är att eleverna ska erövra kunskaper i och om svenska språket. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse av att läsa och skriva själva genom att möta skönlitteratur från olika delar av världen och tider. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om språkets uppbyggnad samt hur språket används beroende på kontext (Skolverket 2019, s. 257). När eleverna får möta olika texter i olika lässituationer ökar deras erfarenheter av meningsskapande. Lärare som genom olika lästekniker skapar mening i läsandet ger elever hjälp att skapa egna lässtrategier. Även Chambers (2011, s. 64) anser att högläsning är nödvändigt för att barn ska bli läsare. Högläsning har därför ett stort värde i den långa läsinlärningsprocessen och är nödvändig genom hela skoltiden. Trots högläsningens påverkan i språkutvecklingen lyfts detta ingenstans i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2019) som obligatoriskt inslag i undervisningen. Det är i stället upp till varje enskild lärare att tillämpa högläsning i sin undervisning. Mitt examensarbete kommer att undersöka hur lärare i årskurs 1 anger att de arbetar språkinriktat med högläsning av skönlitteratur i sin undervisning i svenska. Jag kommer att beskriva hur sex lärare använder högläsning i sin undervisning och på vilket sätt de anser att högläsning är språkutvecklande.

Flera liknande studier som den här har tidigare genomförts i form av examensarbeten på lärarutbildningen. En medstudering, Söderling 2021, har gjort en studie som på många

sätt påminner om min egen. Söderlings studie har utgångspunkt i att undersöka *vilka intentioner* svensklärare har med sin högläsning samt vilka faktorer som speglar valet av skönlitteratur till högläsningen. Min studie fokuserar på att undersöka *hur lärare anser* att de arbeta språkutvecklande med högläsning av skönlitteratur i svenskundervisningen samt vilken betydelse lärarna anser att högläsningen har för språkutvecklingen i svenskundervisningen. Ytterligare en faktor som skiljer våra arbeten åt är att Söderling undersöker svensklärare i årskurs 4–6 medan min undersökning riktar sig till lärare i årskurs 1. Även Sundqvist (2021) har gjort ett liknande examensarbete som detta. Det som skiljer våra arbeten åt är att min uppsats inriktar sig på läsning av skönlitteratur medan Sundqvists uppsats riktas mot högläsning av alla sorts texter.

2. Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med mitt examensarbete är att undersöka i vilken omfattning och på vilket sätt lärare i årskurs 1 använder sig av högläsning av skönlitteratur i svenskundervisningen. För att uppfylla syftet tar jag hjälp av följande frågeställningar:

- Hur beskriver lärarna att de använder högläsning av skönlitteratur som språkutvecklande arbetsmetod i svenskundervisningen?
- Vilken betydelse anser lärarna att högläsning av skönlitteratur har för språkutveckling?

3. Bakgrund

I följande avsnitt redovisas styrdokument och kunskapskrav i ämnet svenska. Det följs av en presentation av studiens centrala begrepp: *högläsning*, *skönlitteraturens roll i undervisningen* och *språkutvecklande undervisning*.

3.1 Styrdokument

I ämnet svenska ska elever möta skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen för att bredda kunskaperna om olika typer av skönlitteratur. I undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att utveckla kunskaper om svenska språkets uppbyggnad samt hur språket används på olika sätt beroende på sammanhang (Skolverket 2019, s. 257). Enligt Skolverket (2021, s. 5–6) ska svenskundervisningen leda till att elever känner sig säkra att använda språket i olika situationer och för olika mottagare. Undervisningen ska ge elever kunskap om hur språket är uppbyggt för att kunna delta i diskussioner om olika sätt att bygga en text eller andra språkliga uttrycksformer.

Ett av skolans uppdrag är, enligt Skolverket (2019, s. 7), att stärka varje elevs tilltro till sin språkliga förmåga, vilket sker genom att ge eleverna rika möjligheter att samtala, läsa och skriva. Styrdokumenten (2019, s. 258–259) betonar att elever i sin undervisning ska ges möjlighet att lyssna och återberätta i olika situationer samt möta några skönlitterära barnboksförfattare i undervisningen. Skolverket (2021, s. 7) påpekar att i samtal om skönlitterära verk kan elever relatera innehållet till sina egna erfarenheter för en fördjupad förståelse. Samtalen kan även bidra till kunskaper och insikter som är svåra att få på något annat sätt. Att diskutera om livsfrågor utifrån litteratur kan bidra till elevernas språkutveckling. I slutet av årskurs 1 (Skolverket 2019, s. 263) ska eleven visa begynnande läsförståelse genom att kommentera och återge någon del av innehållet. Eleven ska även i samtal om texter kunna föra enkla resonemang om textens tydliga innehåll och jämföra med egna erfarenheter.

Genom högläsning ges eleverna möjlighet att möta olika sorters skönlitteratur från olika delar av världen. När eleverna hör en lärare högläsa får de förutom en stunds avkoppling även höra det svenska språkets uppbyggnad och hur språket kan användas beroende på situation. Detta har eleverna nytta av när de själva ska skriva texter (Ivarsson 2019, s. 108). Att involvera eleverna genom att samtala om texten ger dem tillfällen att samtala och utveckla en förståelse för texten. Bokens innehåll möjliggör för reflektion och att jämföra innehållet med sina egna erfarenheter (Fridolfsson 2015, s. 205). Med hjälp av en välplanerad högläsning som gör eleverna delaktiga kan lärare hjälpa eleverna att uppnå kunskapskraven.

3.2 Skönlitteraturens roll i undervisningen

Skönlitteratur kan definieras på olika sätt. Pihlgren (2019, s. 5–6) beskriver att skönlitteratur omfattar områdena prosa, lyrik, dramatik och essäistik. Skönlitteratur kan konstrueras på olika sätt, trots att den oftast är påhittad kan den ibland vara mer eller mindre verklighetsbaserad. Det är en berättande text med en konstnärlig intention. Alatalo (2019, s. 77) beskriver att i skönlitteratur möter elever världen genom berättelsens karaktärer, medan sakprosa (informerande texter) ökar elevers förståelse för omvärlden. Att använda läsning av skönlitteratur som didaktiskt hjälpmedel bjuder in till att träna strategier och förståelse av skönlitteraturens textinnehåll. Högläsning av skönlitteratur förekommer i de flesta klassrum i de tidigare skolåren, medan högläsning av sakprosa ofta används i anslutning till ett tema eller arbetsområde i syfte att öka elevers förståelse (Wedin 2017, s. 114). Pihlgren (2019, s. 3) beskriver att gränsen mellan sakprosa och skönlitteratur kan vara flytande då det finns sakprosa med skönlitterära inslag, det vill säga verkliga företeelser med fiktiva karaktärer. Det som är viktigt i valet av bok är att det genererar fortsatta samtalsämnen (Pihlgren 2019, s. 10).

I avsnittet som följer beskrivs hur högläsning i undervisningen kan motiveras och användas som arbetsmetod för att stötta elevernas språkutveckling i

svenskundervisningen.

3.3 Högläsning av skönlitteratur

En anledning till att elevers intresse till läsning verkar avta är tillgången till digitala skärmar. Tillgång till spel, film och sociala medier verkar medföra att intresset att läsa böcker och längre sammanhängande texter minskat. Läsintresset är inte i fokus i undervisningen eftersom det inte framhålls i läroplanen, trots att forskning påvisar dess positiva effekter på språkutvecklingen (Hultgren & Johansson 2017, s. 1–2). Högläsning kan ha olika innebörder. Begreppet kan bland annat syfta till de tillfällen elever läser högt för sin lärare, för varandra eller som i denna undersökning när högläsning definierar tillfällen då lärare läser högt för sina elever. Högläsningens grundläggande uppgift är enligt Pihlgren (2019, s. 1–2) att läsaren får reda på mer om sig själv och sin omvärld. När barn deltar i upplevelser som läsning eller att se på film lär de sig något om livet och andra människor men även saker om språket. Att lyssna på en vuxen som läser högt är ett viktigt steg in i processen att själv bli läsare, därför bör högläsning i undervisningen ses som ett stöd för språkutvecklingen. Det förespråkar även Chambers (2011, s. 65) och Taube (2013, s. 101–102) när de förklarar att elever som lyssnar till högläsning vänjer sig vid upplevelsen av berättelsen, vilket gynnar både språk- och skrivutveckling. Taube (2013, s. 102) tillägger att barn som ofta lyssnar till högläsning till viss del lär sig urskilja meningsbyggnaden i tal- och skriftspråk.

Chambers (2011, s. 66–67) jämför skönlitteratur med ett teatermanus. För att ha utbyte av det krävs kunskap att omvandla den tryckta texten till liv och rörelse. Den kunskapen erhålls genom att lyssna till någon som levandegör texten med hjälp av högläsning. Under högläsningen upptäcks hur skiljetecken och meningsrytm används för att föra texten framåt. Myrberg (Läraren, 2020) konstaterar att högläsning stärkt sin position i undervisningen och lärare har blivit mer medvetna om högläsningens språkutvecklande möjligheter. Det hjälper inte enbart att högläsa utan det krävs att lärare planerar lärorika aktiviteter och gör elever delaktiga för att högläsningen ska vara språkutvecklande. För delaktighet behövs, en stödstruktur från läraren. Att samtala och bearbeta texten tillsammans skapar djupare förståelse vilket hjälper eleverna utveckla språket och sin läsförståelse (Pihlgren 2019, s. 6). Högläsning av skönlitteratur bör således inte endast fungera underhållande utan även ses som en resurs för att stötta elevers språkutveckling. I kommande avsnitt presenteras på vilka sätt språkutvecklingen kan stimuleras genom lärarens högläsning av skönlitteratur.

3.4 Språkutvecklande undervisning genom skönlitterär högläsning

Lässtrategier är viktiga för elevers läsförståelse, de kan ske på olika sätt. Strategierna kan bygga förförståelse i något sammanhang, knyta an till erfarenheter, associera till andra texter eller handla om att kritiskt kunna granska texters innehåll och form. Därför är det

viktigt att låta elever aktivt delta i högläsning för att de ska kunna utveckla läsförståelsen (Alatalo 2019, s. 77). När elever dagligen deltar i högläsning skapas goda möjligheter till språkstimulans. Val av skönlitteratur kan göras utifrån undervisningens språkliga aspekter, ha en tydlig text och handling eller ha ett innehåll som främjar samtal. För att det språkliga lärandet ska ske måste läraren föra samtal före under och efter läsningen (Alatalo 2019, s. 79–80). Fridolfsson (2015, s. 204) framhåller att genom lärarens frågor om innehållet får elever strategier för att förstå skönlitteraturens innehåll och budskap. När elever lyssnar till högläsning vänjer de sig vid hur språket låter och hur det är konstruerat. Talspråkets meningsbyggnad skiljer sig från skriftspråket, elever som ofta får höra högläsning verkar omedvetet erfara den skillnaden (Taube 2013, s. 102).

Högläsning ger enligt Ivarsson (2019, s. 108) eleverna möjlighet att skilja mellan språkets form och innehåll, något som förutsätter utveckling av den språkliga medvetenheten. Genom att lyssna på olika berättelser ökar elevers förståelse för språkets uppbyggnad. Fridolfsson (2015, s. 42) anser att det bör finnas en balans mellan att träna språkets funktionella sida och språkets form när det handlar om barns språkträning. Den funktionella sidan innebär att barnet kan hantera språkets innehåll och betydelse. Wedin (2017, s. 115) förklarar att högläsning möjliggör för elever som ännu inte kan läsa sammanhängande texter får tillgång till informationen i texterna. Samtidigt som det sker ett informationsutbyte får de möjlighet att möta det språk som förekommer i skönlitterära texter.

Ett framgångsrikt sätt att lära sig nya ord är att höra och läsa dem, det vill säga att möta ord så ofta som möjligt. Att lära sig nya ord i ett sammanhang är förankrat vid förståelsen av ord (Ivarsson 2019, s. 110). Ivarsson (2019, s. 110) beskriver tre principer som visat sig effektiva i arbetet med att utöka elevers ordförråd. *Integration* innebär att lärare kopplar det nya ordet till elevers förförståelse, på så vis knyts det nya ordet till något de redan kan. När elever möter ett nytt ord är det bra att de genom *repetition* får möta ordet på olika sätt, exempelvis genom att använda ordet i den dagliga kommunikationen. Att eleven sedan kan använda ordet i rätt sammanhang kallas *det meningsfulla användandet*. Baker; Biancarosa; Fien; Otterstedt; Santoro (2020, s. 2719) konstaterar i sin studie att högläsning har stor positiv påverkan på elevernas ordförråd, något som stärks av svenska forskare (Fridolfsson 2015, s. 204; Ivarsson 2019, s. 110). I skönlitteraturen förklarar Taube (2013, s. 101–102) att eleverna möter andra ord än de möter i vardagsspråket. När ett främmande ord dyker upp i olika sammanhang brukar förståelsen framgå av sig själv men läraren kan välja att förtydliga ord och begrepp som förekommer i berättelsen. Det bästa sättet att stimulera barns ordförråd är enligt Fridolfsson (2015, s. 43) genom att samtala med vuxna.

Att högläsning av skönlitteratur är en språkstimulerande aktivitet och en väg in i skriftspråket konstaterar bland annat Alatalo (2019, s. 76–77) och Fast (2007, s. 157). Anledningen till det är att förståelsen skapas i ett funktionellt och socialt sammanhang. Högläsningen kan fungera som en inkluderande aktivitet där alla elever oavsett svårigheter

kan delta. Flera författare (Chambers 2011, s. 65; Fast 2007, s. 157; Fridolfsson 2015, s. 205; Hultgren 2017 s. 1; Ivarsson 2019, s. 108) framhåller att frågor kopplade till elevers erfarenhet kring texten aktiverar deras kunskaper. Eleverna blir engagerade och bidrar med egna erfarenheter till upplevelsen. Wedin (2017, s. 113–115) beskriver att texterna kan bli utgångspunkt dels för samtal om viktiga frågor, dels för att stimulera fantasin. Jag väljer i min studie att fokusera på dessa språkutvecklande sidor och kommer i följande avsnitt att beskriva vad forskning om skönlitterär högläsning som språkutvecklande arbetsmetod tidigare konstaterat.

4. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras aktuell och relevant forskning i förhållande till min studies syfte. Inledningsvis beskrivs tillvägagångssättet i sökandet av forskning, samt presentation av databaser som ingått i sökningen. Avsnittet fokuserar mer ingående den skönlitterära högläsningens roll i undervisningen och belyser även på vilket sätt metoden textsamtal gynnar elevers språkutveckling. Inledningsvis beskrivs tillvägagångssättet i sökandet av forskning, samt presentation av databaser som ingått i sökningen.

4.1 Litteratursökning

Till en början utfördes kedjesökningar utifrån material från tidigare kurser i ämnet svenska. Det gav namn på intressanta forskare att söka vidare på. Även sökningar i tidigare examensarbeten gjordes. I sökandet av aktuell forskning i ett antal databaser användes de svenska sökorden *högläsning, undervisning, skönlitteratur och läsförståelse*. För att finna internationell forskning användes sökorden: *read-aloud, reading comprehension, teaching, fiction, reading role model*.

Biblioteket på Högskolan Dalarna anordnade en föreläsning och workshop som gav mer kunskap i det systematiska sökandet. I den systematiska sökningen användes databaserna Libris, Summon och ERIC (Ebsco). Sökningarna gav en stor mängd artiklar. För att sortera bort irrelevant forskning söktes endast referentgranskade artiklar och avhandlingar. För att utöka antalet träffar tillades de booleska operatorerna *AND, OR, NOT* till sökorden. Att tillägga asterisk och parentes till sökorden ger träffar som även innehåller hela det aktuella ordet eller början på ordet. Sökorden användes i olika kombinationer tillsammans med booleska operatörn *AND*, asterisk och parentes. Att söka efter enbart referentgranskade artiklar underlättade arbetet med att finna relevant forskning. Det säkerställde även den tidigare forskningens trovärdighet. För att ytterligare försäkra mig om artiklarnas trovärdighet har de granskats i databasen, Cabells Predatory Reports.

4.2 Lärare som läsande förebild

Lärare som läser högt har en viktig uppgift att skapa positiva upplevelser av högläsning. Att vara en läsande förebild för sina elever innebär att läraren kan modellera med läsningen och göra eleverna delaktiga i upplevelsen. Flera forskare (Fast 2007, s. 157; Hemerick 1999, s. 8, 14; Hultgren 2017, s. 1; Kotaman och Tekin 2016, s. 600) beskriver att elevernas intresse för läsning kan stimuleras genom att ha en läsande förebild. Lärare som själva tycker om att läsa ger eleverna en trevlig högläsningstund och skapar en positiv inställning till läsning. Därför har alla vuxna ett ansvar att hjälpa så många barn som möjligt att utveckla ett livslångt intresse för läsning. Motivation till läsning borde, enligt Hemerick (1999, s. 17), vara ett huvudmål med läsundervisning eftersom en lärare som visar entusiasm över sin högläsning ger eleverna möjlighet att uppskatta läsningen och är på samma gång en bra förebild.

Putnam Havrans (2020) hade som syfte med sin studie var att visa sig som en läsare för att uppmuntra sina elever till en livslång lust att lära. Författaren gjorde det här genom att dela med sig av vad hon läste på fritiden, samtala om böcker samt modellera strategier under och efter läsningen. Flera elever trodde inte att lärare läste på sin fritid utan bara under skoltid (Putnam Havrans 2020 s. 14–15). När hon delade det hon läst med eleverna uppmuntrades de att själva läsa böckerna för att kunna diskutera och jämföra upplevelsen med varandra (Putnam Havrans s. 17). Under tiden studien pågick märktes en förändring till elevernas intresse av böcker och studien visar ett exempel på en lyckad läsande förebild. Även Hultgren (2017 s. 8) insisterar att målet med att vara en läsande förebild är att skapa livslång lust att läsa. Lärare som högläser för sina elever ska både förmedla textens innehåll och ge en eleverna en upplevelse (Hultgren 2017, s. 5). En annan aspekt av att vara en läsande förebild anser både Lane och Wright (2007, s. 669) samt Lennox (2013, s. 383) är valet av bok. Valet av skönlitteratur har en viktig roll i hur lyckad högläsningen blir. Skönlitteratur med intressanta karaktärer och spännande händelser tenderar att engagera eleverna och ger läraren möjlighet att modellera språket för ett uttrycksfullt läsande.

4.3 Högläsning av skönlitteratur och dess roll för språkutvecklingen

I följande avsnitt presenteras vad tidigare forskningsresultat visar om högläsning av skönlitteratur och dess roll för elevers språkutveckling.

Läsförståelsen handlar enligt Alatalo (2011, s. 136) om att förstå orden i en text för att koppla ihop texten med tidigare kunskaper och konstruera betydelsen av det lästa. Det kräver förutom ett rikt ordförråd även språklig medvetenhet, avkodningsförmåga och ett läsflyt. Undervisning av läsförståelsestrategier är därför av betydelse för att elever ska utveckla läsförståelse. Alatalo (2011, s. 51) förklarar även att elevers läsförståelse ökar när lärare använder olika läsförståelsestrategier. Läsförståelsestrategier kan exempelvis

handla om att samtala om och kring texten eller att besvara frågor om textens innehåll. Trots detta noterar Alatalo (2011, s. 184) att ingen av de deltagande lärarna i studien talar om att de undervisar läsförståelsestrategier, däremot gavs eleverna många tillfällen till läsning. Därigenom förväntas eleverna själva utveckla läsförmåga. Det kan ses som ett tecken på att undervisning i läsförståelsestrategier inte är något som sker medvetet eller systematiskt.

Både Lennox (2013, s. 384), Kotaman och Tekin (2016, s. 601) anser att det främsta argumentet för att använda skönlitteratur i undervisningen är att fantasifigurer attrahera elever. Påhittade karaktärer har en tendens att fånga elevers intresse, vilket förbättrar deras inlärningsprestanda. Högläsning beskrivs av Kotaman och Tekin (2016, s. 600) som läsning för barn som själva saknar förmågan att läsa, högläsning fungerar således som ett verktyg för att hjälpa elever till läskunnighet. På liknande sätt beskriver Fast (2007, s. 157) att barn som lyssnar till berättande ”move into literacy”, det vill säga att de går in i läskunnighet. Berättelser är en väg in i skriftspråket där eleverna omedvetet lär sig språkets uppbyggnad, nya ord och hur läsningen låter. Den kunskapen har barnet användning av när de sedan själv ska lära sig läsa och skriva. Forskning (Baker et al. 2020, s. 2701; Hemerick 1999, s. 23) visar att aktiviteter kopplat till högläsning ökar elevers förståelse av berättelsens uppbyggnad och språkmönster.

Flera forskare (Alatalo 2011, s. 50; Alatalo och Westlund 2019, s.15–16; Lennox 2013, s. 385) konstaterar i studier att elevers ordförråd gynnas positivt av högläsning. Att lyssna till högläsning av skönlitteratur är, enligt Alatalo (2011, s. 50), ett bra komplement för att utöka ordförrådet då undervisningstiden i klassrummet inte räcker till. När eleverna dessutom är delaktiga skapas en djupare förståelse för ordens betydelse (Lennox 2013, s. 385). Elevernas delaktighet är inte bara viktigt för ordförrådsutvecklingen, utan det har visat sig att elevers tidigare kunskap bidrar till delaktighet under högläsningen (Baker et al. 2020, s. 2699, 2701; Lane och Wright 2007, s. 699; Lennox 2013, s. 383). När eleverna är aktiva får de använda sina tidigare kunskaper och läraren kan stötta eleverna till nytt lärande genom att göra kopplingar till elevernas erfarenheter. Lennox (2013, s. 386) förklarar att läraren har en nyckelroll när det gäller att hjälpa eleverna till nytt lärande. Lärare fungerar således som en stöttande modell för eleverna i deras lärande och tar hjälp av aktiviteter som är anpassade efter elevernas förkunskaper, kopplade till högläsningen. Genom att modellera olika strategier hjälper läraren eleverna att bättre förstå innehållet i högläsningens boken.

Både Alatalo och Westlund (2019, s. 3) samt Lennox (2013, s. 383) förklarar att elever som exponeras för olika sorters text erbjuds olika inlärningsmöjligheter, exempelvis nya ord och olika texters uppbyggnad. Upplevelsen av berättelser genom skönlitterär högläsning möjliggör för lärare att illustrera textens uppbyggnad. Detta stöder elevers kodbaserade färdigheter, såsom tryckmedvetenhet (förståelse för att olika texter har olika funktioner), alfabetisk kunskap och fonologisk medvetenhet. Många lärare verkar vara medvetna om högläsningens positivt språkutvecklande egenskaper men verkar ändå inte

planera högläsning som en del i undervisningen. I följande kapitel beskrivs en av många arbetsmetoder för att engagera elever i högläsningen, *textsamtal*, för att främja deras språkutveckling.

4.4 Att samtala om texten

Det finns olika sätt att använda högläsning som språkutvecklande undervisningsmetod. Jag har valt att beskriva textsamtal då det är en undervisningsmetod som engagerar elever att vara delaktiga och där de kan bidra med sina erfarenheter. För att förbättra elevernas förståelse och för att främja deras deltagande rekommenderar National Reading Panel (Baker et al. 2020, s. 2701) olika lässtrategier varav två av dem är att sammanfatta text och ställa frågor. Elever i årskurs 1 har en välutvecklad förmåga att lyssna och läraren kan därför med hjälp av textsamtal lägga fokus på att utöka deras kunskap om skönlitteraturens meningsskapande och struktur.

Gibbons (2016, s. 162) hävdar att läsaktiviteter fyller två funktioner: De ska hjälpa läsarna förstå den lästa texten samt som jag tidigare nämnt (Alatalo 2011, s. 51) hjälpa läsarna utveckla goda lässtrategier inför läsandet av andra texter. Aktiviteter före läsningen har till syfte att ”bygga broar” (Gibbons 2016, s. 164), för att ge elever de bakgrundskunskaper som krävs för att få ut det mesta av läsningen. På så sätt förbereder lärare elever för den kommande läsningen. Under läsningen modellerar lärare med lässtrategier för att elever ska förstå hur de själva kan läsa mer effektivt (Gibbons, s. 169). Den lästa texten används som utgångspunkt för nytt lärande. Det innebär att lärare kan använda texten för att fokusera på någon språklig företeelse eller använda informationen från texten i andra sammanhang (Gibbons, s. 175–176).

Skönlitteratur kan många gånger kopplas till elevernas liv och erfarenheter. Det ger lärare en utgångspunkt att engagera elever att delta i diskussioner eftersom de får berätta om sina erfarenheter och lära sig om varandra (Fast 2007, s. 159; Lane och Wright 2007, s. 669). Baker et al. (2020, s. 2701) menar att delaktighet i läsningen kan inkludera aktiviteter där lärare och elever diskuterar vad de vet om ett ämne innan de läser texten. På så sätt hjälper lärare sina elever att skapa kopplingar till tidigare högläsning eller erfarenheter i sina egna liv. För att samtalen ska utveckla elevers tänkande måste lärare, enligt Lennox (2013, s. 384), låta elever föra öppna diskussioner. Att begränsa och kontrollera samtalen för mycket leder till att elever inte får öva de strukturer som gynnar språkutvecklingen.

4.5 Sammanfattning

Att som lärare visa sig som en läsare är av stor vikt för att även eleverna ska skapa ett intresse för att läsa skönlitteratur och andra texter (Fast 2007, s. 157; Hemerick 1999, s. 8, 14; Hultgren 2017, s. 1; Kotaman och Tekin 2016, s. 600). En lärare som högläser med

glädje och inlevelse för sina elever har en möjlighet att väcka en nyfikenhet och ett intresse hos eleverna (Hultgren 2017, s. 5). Valet av skönlitteratur är avgörande för hur lyckad högläsningen blir. Bokvalet bör baseras på hur boken är skriven och hur läraren kan använda sig av bokens innehåll för att göra eleverna delaktiga (Lane & Wright 2007, s. 669; Lennox 2013, s. 383).

Högläsning för barn fungerar som ett verktyg där barnen bjuds in i en värld av påhittade figurer (Kotaman & Tekin 2016, s. 601). Att lyssna när någon annan läser är en väg in i skriftspråket eftersom de får höra hur språket låter, hur språket är uppbyggt samt att de får lära sig nya ord. Kunskaper de har nytta av när de själva ska börja skriva (Fast 2007, s. 157).

Alatalo (2019, s. 76–78) beskriver att högläsning är en språkstimulerande aktivitet eftersom den skapas i ett socialt sammanhang. För att högläsningen ska vara gynnsam behöver läraren planera och genomföra samtal med eleverna under läsningen. Flera forskare konstaterar även att högläsning för med sig ett ökat ordförråd hos elever (Alatalo 2011, s. 50; Alatalo och Westlund 2019, s.15–16; Lennox 2013, s. 385). Eleverna får höra ordet i ett sammanhang och kan göra kopplingar till sina egna liv för att befästa kunskapen (Baker et al. 2020, s. 2699). Att låta elever möta olika sorters texter ger dem flera inlärningsmöjligheter så som nya ord, meningsbyggnad eller andra språkliga uppbyggnader (Alatalo & Westlund 2019, s. 3; Lennox 2013, s. 383).

Avslutningsvis har tidigare forskning visat att samtala om texten är en bra undervisningsmetod för att utveckla elevers språkförmåga (Gibbons 2016, s. 162; Alatalo 2011, s. 51). Som jag tidigare nämnt är det en fördel att använda skönlitteratur som kan koppla till elevernas vardag eftersom det bjuder in eleverna till diskussion där de kan jämföra med sina erfarenheter och lära sig av varandra (Fast 2007, s. 159; Lane och Wright 2007, s. 669). Elevernas tänkande utvecklas när de får delta i öppna diskussioner (Lennox 2013, s. 384).

5. Teoretisk utgångspunkt

Följande avsnitt redogör för undersökningens teoretiska utgångspunkt, *sociokulturellt perspektiv*. Teorin används i arbetet med att analysera undersökningens insamlade empiri. Eftersom användningen av språket har en central roll i min undersökning, passar Vygotskijs tankar om språket som medierande verktyg. Det sociokulturella perspektivet fokuserar även på lärande i ett socialt sammanhang, vilket planerad högläsningen främjar. Genom att låta eleverna vara delaktiga och aktiva utbyter elevernas sina kunskaper och erfarenheter och lär sig av och med varandra. Avsnittet inleds med en beskrivning av det sociokulturella perspektivet följt av en förklaring av de centrala begreppen *scaffolding*, *medierande redskap* och *den proximala utvecklingszonen*.

5.1 Sociokulturellt perspektiv

Det sociokulturella perspektivet har framarbetats av Lev Vygotskij och har sin utgångspunkt i utveckling, lärande och språk. Han intresserade sig för hur lärande och utbildning kunde utformas och ville undersöka hur det sociokulturella och biologiska dimensionerna av människan samverkar (Säljö 2014, s. 297). Lärande och utveckling inom det sociokulturella perspektivet handlar om hur människors kulturella förmågor att läsa, skriva och resonera utvecklas. Människor använder två sorters redskap, *språkliga* och *materiella*, för att kommunicera. Språkliga redskap kan vara en symbol eller ett teckensystem (bokstäver och alfabetet) vi tar hjälp av för att tänka och kommunicera. Materiella redskap är fysiska redskap vi tar hjälp av för att kommunicera, exempelvis tangentbord för att skriva (Säljö 2014, s. 298–300).

En central utgångspunkt i teorin är att människans förmågor inte bestäms av de biologiska förutsättningarna utan människan utvecklar och använder olika redskap (Säljö 2015, s. 91–93). De språkliga redskapen hjälper oss att utföra handlingar, antingen vi gör det ensamma eller tillsammans med andra. Ord och begrepp är tänkandets verktyg och nödvändiga i sociala aktiviteter. En viktig skillnad mellan människor och andra varelser är att vårt tänkande och handlande formas av och utövas genom de medierade redskapen vi möter under uppväxten. Högläsning är just en sådan social aktivitet som ger eleverna en gemensam upplevelse och tillfällen att samtala om texten.

5.1.1 Språket som medierande redskap

Människans viktigaste redskap är språket, som enligt Vygotskij är ett flexibelt teckensystem (Säljö 2015, s. 93). Med hjälp av språket kan vi beskriva, tolka och analysera omvärlden och etablera gemensam förståelse med våra medmänniskor. Mediering innebär att människor använder olika redskap för att förstå och agera i omvärlden (Säljö 2014, s. 289, 301). Det sker i samverkan mellan människor och genom olika former av kommunikation. Barn har ett behov av att kommunicera och interagera i samspel med andra människor för att på så sätt utvecklas (Säljö 2015, s. 94). En utgångspunkt är att människor föds in i en värld av kommunikation och formas i samspel med den kulturella omgivningen (Säljö 2015, s. 94–95). En vanlig missuppfattning är att barn påverkas av omgivningen och kulturen. Tanken bör i stället vara att människor blir tänkande varelser genom att delta i kommunikation och på så sätt bekantar sig med språk, tänkande, idéer och praktiker. I det sociokulturella perspektivet ses språk som ett dynamiskt och ständigt utvecklingsbart teckensystem som samspelar med andra uttrycksformer. Språk är nära besläktat med tankar då det är i kommunikation med andra människor vi formas som tänkande varelser (Säljö 2014, s. 302).

5.1.2 Den proximala utvecklingszonen

Ett begrepp som är nära förknippat med Vygotskij och det sociokulturella perspektivet är *den proximala utvecklingszonen*, ZPD, (Säljö 2015, s. 99). Säljö (2014, s. 305–306) förklarar att människor är under ständig utveckling och förändras genom att erhålla nya erfarenheter. Erhållna kunskaper leder till att blicka framåt mot nya färdigheter som finns inom räckhåll. I utvecklingszonen är människor mottagliga för instruktioner och förklaringar och lärare fungerar som vägvisare för att elever ska behärska ett kulturellt redskap. Med stöd ifrån lärare blir elever uppmärksamma på målet med undervisningen och är till en början beroende av stöd från läraren. Läraren i sin tur bygger så att säga ställningar med hjälp av vilka eleverna kan ta sig vidare på. Det begrepp som används i den sociokulturella teorin är *scaffolding*, på svenska stöttning. Stödet läraren ger avtar allteftersom lärandet etableras för att slutligen avta när eleven behärskar en färdighet (Säljö 2014, s. 305–306). Som jag ovan nämnde är människan under ständig utveckling och Säljö (2015, s. 101) hävdar att elevens nya kunskaper grundar sig i det eleven redan kan, läraren gör det möjligt för eleven att gå vidare genom att ge instruktioner som utgår från elevens förkunskaper.

6. Metod

Följande kapitel redogör för undersökningens val av metod och urval av informanter. Sedan presenteras datainsamlingens genomförande samt hur denna undersökning förhåller sig till begreppen validitet och reliabilitet. Avslutningsvis beskrivs hur undersökningens etiska överväganden har tillgodosetts samt hur bearbetning och analys av empiri har utförts.

6.1 Val av metod

Val av metod till undersökningen kan beskrivas som tillvägagångssättet jag använt för att svara på undersökningens frågeställning och för att skapa ny kunskap inom ett område (Larsen 2018, s. 19). I val av metod till studien har jag beaktat frågor om vad jag vill studera, syftet, samt vilken metod som bäst lämpar sig för undersökningen (Fejes & Thornberg 2019, s. 34). Intresset för min studie ligger i att undersöka hur sex lärare anser sig arbeta med högläsning av skönlitteratur som språkutvecklande arbetsmetod i undervisningen på svenska. Jag har valt kvalitativ intervju som metod till insamlandet av empiri eftersom kvalitativ intervju kan liknas vid ett samtal men med ett bestämt fokus. En fördel med kvalitativ intervju är att informanten svarar på frågorna med självupplevda situationer och verkliga berättelser som, enligt Kihlström (2007, s. 48–49), ger mer tillförlitlighet till svaren. För att stärka studiens validitet är det viktigt att inte styra intervjun eller ställa ledande frågor. Jag är medveten om att jag, baserat på mina

förkunskaper, inte i förväg kan veta resultatet utan det är informanternas uppfattningar som ligger till grund för innebörden av det undersökta (Kihlström 2007, s. 48).

Frågorna i min undersökning är utformade efter studiens syfte och frågeställningar, som enligt Stukát (2011, s. 42) är viktigt för att visa att tolkningen av empirin är hållbar. Under intervjuerna gavs informanterna möjlighet att beskriva och motivera sina uppfattningar om högläsningens roll som språkutvecklande arbetsmetod i undervisningen på svenska, samt hur de anser sig arbeta med högläsning av skönlitteratur i undervisningen. Vid intervjun fördes anteckningar och ljudupptagning. Formen för intervjuerna är ostrukturerade eftersom studiens område täcks med hjälp av några huvudfrågor. Beroende på informantens svar har ordningsföljden på frågorna varierat samt har följdfrågorna varierat en aning (Stukát 2011, s. 44). Följdfrågor har resulterat i ytterligare empiri och en fördjupad förståelse av lärarnas åsikter.

6.2 Urval av informanter

Kvalitativa metoder har inte som mål att statistiskt generalisera. Därför behöver urvalet av deltagare inte vara slumpmässigt utvalda och representera en population (Larsen 2018, s. 124). Deltagarna i denna studie är begränsade till sex behöriga lärare, samtliga är eller har tidigare varit verksamma i årskurs 1. Fem informanter är utbildade Grundskollärare 1–7 med inriktning på SV och SO. En informant har en Förskolläraryt utbildning i grunden och har sedan läst upp behörigheten till årskurs 3. Lärarna har varit verksamma i mellan 22 – 25 år, fortsättningsvis benämns lärarna informanter. Informanterna har bidragit med sina upplevelser och sin erfarenhet för att ge svar på undersökningens frågeställningar. Informanterna i studien är verksamma i tre olika kommuner i mellan Sverige, med fyra olika skolor representerade. En skola är en F-9 skola med ca 800 elever, den andra skolan är en F-6 skola med ca 480 elever. De tredje och fjärde skolorna är F-3 skolor med ca 200 elever vardera. Lärarna har kodats från A-F för att de ska förbli anonyma.

Jag tog kontakt med samtliga lärare via mejl. I mejlet informerades de om undersökningens syfte och en undran om deltagande. Efter medgivande om deltagande skickades ett informationsbrev (bilaga 1) samt ett samtyckesbrev (bilaga 2). För att öka möjligheten att få de tillfrågade att delta fick de själva välja tid och plats för intervjun. Valet av informanter i studien är till största delen ett bekvämlighetsval utifrån närhet och möjligheten att personligen tillfråga dem. I ett av fallen blev jag tipsad om att tillfråga informanten av en kollega. På grund av rådande pandemi genomfördes fyra av sex intervjuer digitalt via videolänk. De övriga intervjuerna genomfördes på de berörda lärarnas arbetsplats. Eftersom syftet med studien är att förklara lärarnas upplevelser av skönlitterär högläsning passar bekvämlighetsurvalet (Stukát 2011, s. 66). När jag gjorde urvalet av informanter var det viktigt att intervjua lärare med erfarenhet av att tillämpa högläsning i sin undervisning (Kihlström 2007, s. 49). Av fem tillfrågade skolor har endast en skola valt att avstå deltagande.

6.3 Validitet och reliabilitet

I kvalitativa studier handlar validitet om att undersöka det som ska undersökas (Larsen 2018, s. 129). För att säkerställa min studies validitet fokuserar intervjufrågorna på att ge svar på undersökningens frågor och inget annat. Empirin som har samlats in är därför relevant för att besvara studiens frågeställningar. Reliabilitet handlar om att studien är noggrant och pålitligt utförd. Larsen (2018, s. 131) påpekar att reliabilitet kan vara svår att uppnå i kvalitativa intervjuer eftersom informanterna kan påverkas av intervjuaren och av situationen. För att öka min studies reliabilitet har jag valt att utföra intervjuerna på en plats informanterna själva valt för att de ska känna sig trygga med omgivningen och inte påverkas av att platsen känns ovan och främmande.

Jag kan aldrig veta om informanterna svarat sanningsenligt utifrån sina egna erfarenheter eller om de gav mig ett svar de trodde att jag förväntade mig. Därför är trovärdighet ett begrepp som passar bättre in för att beskriva studiens validitet och reliabilitet. Trovärdighet uppnås genom att insamling av datamaterial sker systematiskt, samt att analys- och insamlingsmetoder är nogra beskrivna så att andra kan bedöma hur undersökningen gått till (Larsen 2018, s. 131). För att öka trovärdigheten i min studie spelades intervjuerna in, dels för att fånga alla detaljer under intervjutillfället, dels för att jag skulle kunna lyssna till intervjuerna flera gånger. Tillvägagångssättet och undersökningens genomförande dokumenterades noggrant för att uppnå en högre trovärdighet och för att andra ska kunna bedöma arbetets gång (Larsen 2018, s. 131). Ett steg för att ytterligare öka min studies trovärdighet är att intervjufrågorna var öppna och enkla att förstå, för att som Larsen (2018, s. 131) skriver informanterna inte ska svara ledande. För att ytterligare kvalitetssäkra studien har Thornberg och Fejes (2019, s. 274–274) checklista tagits i beaktande där fråga 1–3 kan kopplas till studiens validitet.

6.4 Forskningsetiska överväganden

Vid forskning rörande människor är det viktigt att förhålla sig till forskningsetiska regler. De finns för att skydda både sig själv och deltagarna i forskningen. Forskningsetik behandlar krav på forskaren men även på forskningens inriktning och genomförande med syfte att skydda deltagarna i studien (Vetenskapsrådet 2017, s. 12). En blankett om etisk egengranskning från Högskolan Dalarna fylldes i innan studien genomfördes, vilket gav mig en inblick i de forskningsetiska övervägandena som jag skulle behöva ta hänsyn till. Informanterna i min studie har delgivits information om studiens syfte både muntligt och skriftligt för att själva avgöra om de ville delta eller ej. Första kontakten togs via mejl där jag informerade om studiens övergripande syfte samt vilken deras roll i studien är. När informanterna tackat ja till deltagande skickades informationsbrevet och samtyckesblanketten ut. Där fanns ytterligare information om studiens syfte, tillvägagångssätt samt uppgifter om att informanterna har frihet att avbryta deltagandet

när de vill och utan närmare förklaring. Genom att underteckna samtyckesblanketten gav informanterna ett *informerat samtycke* som fungerar som godkännande (Vetenskapsrådet 2017, s. 31). Vid intervjutillfällena har informanterna återigen informerats om hur jag säkerställer deras konfidentialitet.

För att stärka deltagarnas *anonymitet* används i denna studie används kodade namn (Vetenskapsrådet 2017, s. 40). Inga avslöjande uppgifter om kommuner eller aktuella skolor förekommer i studien. Insamlad empiri i form av ljudupptagning och anteckningar från intervjuerna har förvarats på lösenordskyddad dator och mobil så att ingen utomstående haft tillgång till dem. Inget material har överförs till dator på sådant sätt att utomstående kunnat få tillgång till materialet, det stärker studiens *konfidentialitet* (Vetenskapsrådet 2017, s.40) Efter arbetets godkännande har samtliga ljudfiler raderats samt transkriptioner och anteckningar eliminerats i dokumentförstörare. Som undersökare har jag heller inte delgivit någon utomstående om resultat från intervjuerna. Empiri har använts endast för studiens syfte och inget annat vilket stärker studiens konfidentialitet och sekretess.

6.5 Genomförande

En första kontakt togs med informanterna via mejl där de tillfrågades om deltagande i studien. När informanterna tackat ja till deltagande skickades ett informationsbrev för att tydliggöra studiens syfte, urval av deltagare samt hantering av anonymitet. Med brevet skickades även en samtyckesblankett för att godkänna sitt deltagande. Denna information gavs även på plats innan intervjuerna. Efter informanterna återigen blivit informerade om studiens forskningsetiska aspekter startade intervjun. För att få en uppfattning om lärarnas yrkesverksamma år startade intervjuerna med bakgrundsfrågor. Samtliga informanter fick samma grundfrågor men beroende på deras svar har följdfrågorna varierat en aning. Samtliga grundfrågor är av öppen karaktär för att informanterna ska kunna svara utifrån sin erfarenhet. Följdfrågornas syfte har varit att få ett mer utvecklat eller fördjupat svar (Stukát 2011, s. 44). Det har varit en fördel att ha ett stort spektrum av frågor eftersom jag då haft mycket empiri som täckt av forskningsfrågorna. Det kan även vara en risk om frågorna inte är relevanta. De frågor jag utarbetat till denna studie har gett mig de svar jag behövt för att besvara studiens frågeställningar.

Intervjuerna har tagit mellan 20–30 minuter och genomfördes på respondenternas arbetsplatser. Att låta informanterna välja plats för intervju är enligt Stukát (2011, s. 45) ett sätt att få informanten att känna sig lugn och trygg. Under intervjuerna fördes anteckningar för att notera följdfrågor eller informanternas kroppsspråk. Förutom anteckningar togs även ljudupptagning vid samtliga intervjuer för att kunna lyssna flera gånger och säkerställa att ingen information missats, men även för att höra mina egna frågor och om jag på något vis kunnat leda informanternas svar (Kihlström 2007, s. 51). Inga personuppgifter har tagits för att inte avslöja informanternas identitet.

6.6 Bearbetning och analys av empiri

För att bearbeta insamlad empiri har jag valt att utgå ifrån det Larsen (2018, s. 160) kallar *innehållsanalys*. Det är ett vanligt sätt att utgå ifrån vid analys av kvalitativa data (Larsen 2018, s. 160). Innehållsanalys utförs i steg, vanligast fem, för att noggrant gå igenom empiri och hitta mönster (Larsen 2018, s. 160). Till en början handlar det om att koda transkriberingarna för att hitta möjliga teman och kategorier. Materialet kan sedan grupperas i dessa kategorier för att sedan undersökas i syfte att hitta mönster i informanternas svar. Avslutningsvis bedöms de mönster som plockats ut i förhållande till forskning och teoretiska perspektiv (Larsen 2018, s. 160).

Transkribering av intervjuerna i sin helhet, både ljudupptagningar och anteckningar, genomfördes direkt efter genomförandet för att jag skulle minnas detaljer från intervjun. Ljudupptagningarna lyssnades igenom flera gånger för att säkerställa att jag tolkat informanternas svar rätt. Delar av intervjuerna som inte varit relevanta för syfte och forskningsfrågor har uteslutits. Som Larsen (2018) beskriver kodade jag transkriberingarna för att finna teman att sortera i kategorier. De teman jag hittade var följande: *högläsning, skönlitteratur, undervisning, språkutveckling, effekter och hinder*. Dessa teman samlades sedan under kategorierna: *Begreppet skönlitteratur samt lärarnas val av högläsningsbok, Högläsningsstunden, Högläsning i undervisningen, Språkutvecklande högläsning, Effekter av högläsning*. Dessa kategorier presenteras i sin tur i avsnittet *7.0 Resultat*. För att belysa det för studien relevanta utgick jag ifrån studiens frågeställningar för att finna betydelsefulla mönster och skapa mening ifrån den massiva mängd empiri som intervjuerna gav (Fejes & Thornberg 2019, s. 35).

Genom högläsning möter barnet språkliga uttryck som hjälper barnet att känna igen dem i ett senare skede och i efterhand ta över och göra till sitt. Således beskriver Säljö (2015, s. 95) att de möter och tar till sig språkliga uttryck i samspel med vuxna. I min studie innebär det att läraren fungerar som en läsande förebild som förmedlar språkets och berättelsen uppbyggnad. Läraren får även förklara svåra ord, tydliggöra dolda handlingar eller göra eleverna medvetna om att tal- och skriftspråk är olika.

7. Resultat

I detta kapitel redovisas resultat från intervjuerna med de sex informanterna. Som jag tidigare nämnt har bearbetning av empirin skett genom att transkriberingarna har kodats och kategoriserats enligt de punkter i innehållsanalys som Larsen beskriver (2018, s. 10). De båda forskningsfrågorna utgör en varsin rubrik, *7.2 Hur beskriver lärarna att de använder högläsning av skönlitteratur som språkutvecklande metod i svenskundervisningen?* och *7.3 Vilken betydelse anser lärarna att högläsning av*

skönlitteratur har för språkutveckling? De kategorier som framkom i avsnittet 6.6 *Bearbetning och analys av empiri* har i sin tur resulterat i underrubriker till de båda forskningsfrågorna. I avsnitt 7.4 *Analys av resultat* analyseras resultatet i förhållande till det sociokulturella perspektivets föreställningar om barns språkutveckling i sociala sammanhang. Avslutningsvis presenteras i avsnitt 7.5 *Sammanfattning* en sammanfattning över resultaten som framkom i avsnitt 7.2 och 7.3.

7.1 Hur beskriver lärarna att de använder högläsning av skönlitteratur som språkutvecklande metod i svenskundervisningen?

Följande avsnitt presenterar resultat och analys av studiens första frågeställning. För att besvara frågeställningen har svaren på intervjufrågorna ett till sju analyserats. Analysresultatet av forskningsfråga ett har resulterat i kategorierna, *Begreppet skönlitteratur samt lärarnas val av högläsningbok, Högläsningstunden och Högläsning i undervisningen.*

7.1.1 Begreppet skönlitteratur samt lärarnas val av högläsningbok

Det här avsnittet behandlar informanternas definition av begreppet skönlitteratur samt vilka faktorer som påverkar valet av högläsningbok. Jag har undersökt om deras val av skönlitteratur kan kopplas till lärande i det sociokulturella perspektivet.

Som jag nämnde i bakgrunds avsnittet kan begreppet *skönlitteratur* definieras på olika sätt. Därför är det förståeligt att även informanterna i min studie definierar begreppet olika. Även om informanternas definitioner påminner om varandra har jag ändå fått sex olika svar. Informant A anser i ett första skede att skönlitteratur inte är faktaböcker utan det ska vara en påhittad handling. Efter en stunds betänkande medges att skönlitteraturen kan vara faktabaserad men med informantens egna ord ”man lägger till lite för att få en annan form”. Jag tolkar det som att formen som åsyftas är den påhittade handlingen vari det faktabaserade vävs in. Informant B anser kortfattat att skönlitteratur är en ”berättelse med en story”. För informant C är skönlitteratur något som förmedlar en känsla mer än bara fakta gör. Nedan återges utdrag från intervju med informant C:

Intervjuare: Hur skulle du definiera skönlitteratur?

Informant C: Skönlitteratur för mig är något som förmedlar mer än känsla än bara rena fakta, så skulle jag säga.

C berättar även att hen alltid ”försöker väljer böcker som ligger snäppet över vad eleverna själva klarar av att läsa”. Precis som informant A anser D att skönlitteratur inte är facklitteratur. D tillägger att det kan vara en ”påhittad berättelse fast med kopplingar till verkligheten”.

Utdrag från intervju med informant E:

Intervjuare: Hur definierar du begreppet skönlitteratur?

Informant E: Jag tänker böcker som har en handling som på nåt sätt har en början, mitt och ett slut....som skildrar nåt man kan relatera till, hmmm upplevelser, nåt som kan ge en upplevelse av nåt.

Informant F beskriver liksom B och D att det är en berättelse.

Samtliga informanter svarar på liknande sätt att valet av högläsningbok baseras på vilket tema undervisningen behandlar samt efter vilket behov som finns i gruppen. Böckerna bör vara spännande, lätta att förstå, gärna lite roliga samt att de inte får vara för långa. Språket bör vara på en nivå att eleverna förstår och kan hänga med i bokens handling. Boken ska gärna innehålla en del bilder som kan komplettera texten eller användas för att eleverna ska ha något att fästa blicken på för att öka koncentrationen. Informant E anser att böckerna inte får innehålla för mycket miljöskildringar och att det måste hända saker ”för att de som har svårt att koncentrera sig ska hålla fokus”. Informant D berättar att inför denna termin baseras val av högläsningbok utifrån rekommendationer från kollegor för att höra vilka böcker som fungerar hos eleverna.

Utdrag från intervju med informant D:

Intervjuare: Vilka faktorer avgör ditt val av högläsningbok?

Informant D: Det är lätt att välja böcker som man själv tycker om...det är knepigt att veta vad barnen tycker om. En kollega pratade om Dunne böckerna och jag läste i en tråd att barnen brukar gilla de böckerna.

Intervjuare: Vilka böcker gillar du?

Informant D: Grejen är att de böcker jag historiskt läst för barnen... de är ju så inaktuella idag. Det är nästan som en annan tid, innan mobiltelefoner till exempel. Fast det är ju bra att läsa så får de lära sig om en annan tid också.

Sammanfattningsvis kan man säga att informanternas tankar om begreppet skönlitteratur drar åt samma håll men skiljer sig i hur de vidareutvecklar svaret. Valet av bok baseras oftast på vilket tema som undervisningen behandlar eller vilket behov som finns i gruppen.

7.1.2 Högläsningstunden

I denna kategori har jag samlat analysresultat av intervjufrågorna två, tre, sex samt sju. De behandlar frågor om hur frekvent lärarnas högläsning för eleverna sker och hur högläsningstunden organiseras utifrån arbetsmetod samt hjälpmedel.

När det gäller hur frekvent högläsningen för eleverna sker svarar fyra informanter att de högläser varje dag. Två av dessa informanter tillägger att de högläser flera gånger om dagen men då högläses mer läroboksbaserat material samt fakta. Två informanter uppger att de läser ungefär två dagar i veckan på grund av tidsmässiga skäl. Vanligtvis sker högläsningen på förmiddagen, både före och efter förmiddagsrasten. De informanter som läser varje dag uppger att eleverna äter sin frukt undertiden högläsningen sker. I samtliga fall utom ett uppger informanterna att eleverna sitter vid sina bänkar under högläsningen. I ett fall uppger informanten att hon alltid sitter med eleverna i en ring på golvet under högläsning av skönlitteratur med sina ettor.

Utdrag från intervju med informant C:

Intervjuare: Använder du några hjälpmedel vid din högläsning?

Informant C: När jag har en etta vill jag ha barnen nära mig, då sitter vi väldigt tätt på golvet... och vi bildpromenerar. Jag tycker att jag tappar barnen om jag har dokumentkamera och det är mer att vi är nära.

En annan informant föredrar att gå runt i klassrummet under tiden hon läser, anledningen är att eleverna upplevs mer alerta om hon är i rörelse. Hon brukar även stanna upp och säkerställa att eleverna hänger med i handlingen genom att ställa frågor om innehållet. Nedan följer ett utdrag från intervjun med informant D:

Informant D: Jaaa, barnen äter frukt och jag föredrar att röra mig i klassrummet, de håller sig mer alerta och vaken när jag gör så.

Intervjuare: Gör du på något särskilt sätt när du läser?

Informant D: Jag stoppar i läsandet för att kolla att de följer med och förstår vad det handlar om...det händer att barnen stoppar och vill fråga nåt...Det är viktigt att inte bara läsa, det är viktigt att samtala om det man läser.

På frågan om informanterna använder sig av någon arbetsmetod eller har ett syfte med högläsningen svarar informanterna lite olika men de allra flesta nämner *Läsfixarna* som en användbar metod. *Läsfixarna* är en arbetsmetod som utvecklar elevernas läsförståelse med hjälp av olika lässtrategier. Ingen verkar arbeta renodlat med en läsförståelse metod utan de plockar det bästa från olika metoder. En informant använder sig av *Kiwi metoden*, som bygger på att känna igen ord i stället för att lära sig ljuda, och som hon kommit i kontakt med via pedagogen Anne-Marie Körling. Intervju utdrag följer:

Intervjuare: Använder du någon särskild metod vid högläsningen?

Informant C: *Läsfixarna* använder jag mig av, sen vet jag inte om du hört talas om Anne Marie Körling?

Intervjuare: Nej det har jag inte?

Informant C: Det kanske är 15 år sen jag kom i kontakt med henne och hon inspirerade mig i KIWI metoden...lite som läsfixarna men lite annorlunda. Genom henne lärde jag mig att bildpromenera, så det gör vi..

Som ett första steg tittar de och diskuterar framsidan och agerar spågummor. Sedan bildpromenerar de genom hela boken och diskuterar, därefter läser de boken och jämför handlingen med vad de förutspådde. Endast en informant uppger att hon inte är bekant med Läsfixarna. Under den period de var i ropet arbetade informant D på mellanstadiet. D uppger i stället att hon ”stoppar i läsandet för att kolla att de förstår vad det handlar om, kanske dyker upp något svårt ord som man vill prata om” och menar att det är en form av läsförståelse.

Att använda sig av hjälpmedel eller verktyg under högläsningen varierar mellan informanterna. En informant väljer att aldrig visa bilderna för att ”eleverna ska få använda sin fantasi och måla upp egna inre bilder”. Två informanter väljer att visa de bilder som har betydelse för berättelsen eller som är roliga att visa. En informant väljer att visa alla bilder för sina elever. Flera informanter uppger att de tar hjälp av dokumentkamera för att visa bilderna. En informant uppger att hen brukar göra bildstöd eller ordlistor för att tydliggöra svåra ord. Två informanter uppger att Ugglo ibland används för att eleverna själva ska kunna följa med i texten. En informant använder gärna kroppsspråket för att förstärka berättelsen.

Utdrag från intervju med informant E:

Intervjuare: Använder du hjälpmedel under din högläsning?

Informant E: Kroppsspråket använder jag också...om det är upp för trappan eller nåt kan jag trampa och in i hörnet då kan jag ställa mig i hörnet.. alltså såna saker om man inte har bilder.

Sammanfattningsvis sker högläsningen av skönlitteratur oftast under förmiddagen i samband med rasten. Eleverna får äta sin medhavda frukt och högläsningen blir en stund för eleverna att koppla av och varva ner. Informanterna gör på olika sätt när och om de väljer att visa bilder från boken. Fyra informanter uppger att de högläser varje dag medan två informanter högläser två till tre gånger i veckan på grund av ovan nämnda skäl.

7.1.3 Högläsning i undervisningen

I detta avsnitt presenteras resultat från intervjufråga fem och tio. Jag har analyserat hur lärarna anser sig använda högläsning i undervisningen på svenska samt eventuella hinder som kan uppstå vid högläsning för klassen.

Flera av informanterna uppger att de medvetet arbetar med högläsning för att stärka elevernas språkutveckling samt att högläsningen är en viktig arbetsmetod. Endast två informanter uppger att de *medvetet* (planerat) högläser för sina elever flera gånger om dagen. Trots det uppger flera av de övriga informanterna att man högläser flera gånger under dagen då man pratar om ordens betydelse och tänker och funderar. På frågan Brukar du använda dig av högläsning i undervisningen? svarar informant B:

Informant B: Ja det har jag provat, det är svårt med de här som inte riktigt har kommit i gång ännu de kan ju inte bokstäverna å så där. Högläsning ingår ju i undervisningen man pratar om ord, stannar och tänker och funderar.

Två informanter nämner att de uppmuntrar sina elever att högläsa för varandra. Tre informanter uppger att de kopplar det lästa till det tema man arbetar med. Samtliga informanter anser att elever i årskurs 1 är i behov av att lyssna till högläsning då de själva inte har förmågan att läsa alla texter. Därför ingår högläsningen av olika sorters texter i undervisningen, både sakprosa och skönlitteratur.

Utdrag från intervju med informant D.

Informant D: Speciellt i den här åldern när de liksom inte kan läsa i läroboken och sånt så blir det ju väldigt mycket att man läser...fast då är det mer faktatext egentligen. Fast det är bra att koppla skönlitteraturen till det man jobbar med.

På frågan om vilka hinder som kan uppstå vid högläsning ges svar som relateras till ordkunskap, språkförståelse och koncentration. Några informanter uppger att högläsningen störs av de elever som inte kan koncentrera sig eftersom de då får avbryta och tillrättavisa dem. Informant E eller de elever som inte riktigt förstår det lästa, på grund av språk- eller koncentrationssvårigheter. Informant D beskriver:

Informant D: Det är ju de barn som inte förstår allt och börjar jassa runt med annat för att de inte är med, de missar ju den här gemenskapen... det är mysigt när alla kan vara med och hör och förstår samma saker. Det kan ju vara att man inte förstår språket eller har koncentrationssvårigheter.

En informant anser att hinder kan vara upptäckten att boken inte passar gruppen. En informant beskriver svårighet att hitta en bok som fångslar alla elever.

Utdrag från intervju med informant E:

Informant E: Det är svårt att hitta en bok som fångslar 20 elever i en klass...som ingen har läst...och innehållet som ska fångsla. Vissa är inte van att lyssna, det ställer mycket höga krav på boken.

Ytterligare en svårighet uppges vara elevernas olika språknivåer som kan hindra högläsningen på olika sätt, därför kan ett bildstöd vara till hjälp.

För att sammanfatta det här avsnittet märks det att informanterna har olika syn på hur de tillämpar högläsning i sin undervisning på svenska. Endast två informanter uppger att de medvetet högläser flera gånger om dagen eftersom eleverna saknar förmågan själva. De övriga uppger att de högläser flera gånger men anser ändå att man inte medvetet högläser. Slutsatsen är att alla tillämpar högläsning i sin undervisning på svenska flera gånger om dagen, medvetet eller omedvetet. I följande kapitel presenteras studiens andra forskningsfråga.

7.2 Vilken betydelse anser lärarna att skönlitterär högläsning har i undervisningen på svenska.

Följande avsnitt behandlar studiens andra forskningsfråga. För att besvara andra frågan i studiens frågeställning, har jag genom intervjufrågorna åtta och nio sammanställt vilka faktorer i högläsning som lärarna anser vara språkutvecklande för eleverna. Resultaten redovisas genom kategorierna: *Språkutvecklande högläsning* och *Effekter av högläsning*.

7.2.1 Språkutvecklande högläsning

Samtliga informanter anser att högläsning i undervisningen är språkutvecklande på väldigt många sätt. Högläsning bygger på förståelse och att bygga nya ord av bokstäverna samt att eleverna lär sig att lyssna anser A. Informant B tillägger att högläsning bygger på språklig medvetenhet, och anser att eleverna får ”mindre och mindre förståelse för ord, självklara ord”. Genom högläsning synliggörs orden kopplat till vardagen. Informant C tänker att ordförrådet ökar till följd av regelbunden högläsning och tillägger att bildstöd används för att även elever med annat modersmål eller språksvårigheter ska befästa orden. C arbetar tematiskt och har ett tydligt syfte med läsningen och brukar låta eleverna leta bokstäver eller ord. C berättar ”Jag försöker medvetet varje gång jag läser, jag läser inte bara högt”. Informant D berättar att det är viktigt att få höra mycket lästa böcker för att förstå att det är skillnad mellan tal och skriftspråk.

Utdrag från intervju med informant D

Intervjuare: På vilket sätt anser du att högläsning är språkutvecklande?

Informant D: Jag tänker att det är första kontakten med skriftspråket och det sker ju långt innan skolan när föräldrar läser för barnen. Öhhh det är ju så viktigt att få höra mycket lästa böcker för att förstå att det är skillnad mellan tal och skriftspråk. Det förbereder dom när de själva ska läsa eller skriva berättelser, man skriver inte som man talar liksom.

Informant E beskriver att genom högläsning får eleverna höra ett bra språk.

Informant E: Du får orden i ett sammanhang, du får höra nya ord. Jag tycker också att du hör hur meningar formuleras, hör ett bra språk.

Även informant F tycker att högläsning är språkutvecklande på många sätt. Eleverna får bland annat skapa bilder i huvudet, det menar F att barnen är ”väldigt dåliga på nu förtiden eftersom vi ofta serverar dem med bilder”. Om eleverna följer med i texten ser de hur stavning och meningsbyggnad sker.

Informanterna är överens om att högläsning är språkutvecklande på många sätt. De flesta påpekar att ordförrådet ökar men även att eleverna får lära sig att lyssna för att urskilja olikheter i talat och skrivet språk till följd av högläsningen. Högläsning fungerar utmärkt att koppla till elevernas vardag för att tydliggöra handlingen. I följande kapitel presenteras eventuella effekter till följd av högläsningen som informanterna sett på sina elever.

7.2.2 Effekter av högläsning

Effekter till följd av högläsning varierar mellan informanterna, två informanter kan inte säga att de märkt några särskilda positiva effekter. Jag tror det beror på att dessa lärare uppger att de inte har någon frekvent högläsning utan det blir lite när det finns tid. Eftersom det endast gått ungefär en månad av höstterminen när intervjuerna genomförs kan ingen informant påstå att de sett några positiva effekter av högläsningen i sin nuvarande klass. Därför berättar de om sina tidigare erfarenheter med tidigare elever.

Informant A har arbetat ända upp till årskurs 6 och berättar att hen alltid tillämpar högläsning med sina elever.

Utdrag från intervju med informant A:

Intervjuare: Har du sett några positiva effekter till följd av din högläsning?

Informant A: Jag har ju arbetat upp till årskurs 6 och har haft högläsning ända upp till årskurs 6 och det uppskattas hela vägen och även då kommer man till ord som behöver förtydligas... Det blir en annan sorts litteratur när du kommer högre upp, bara det gör att det blir ett annat språk så språket utvecklas ju hela tiden.

Informant B håller med A om att elever i alla årskurser gillar att lyssna till högläsning och att man får in flera ord när man läser. Informant C har märkt att eleverna blir van vid läsningen och förväntar sig läsning varje dag, C konstaterar att ”Eleverna har redan fått ett behov av att vi läser”. C berättar att ingen annan får läsa i boken om hen inte är där. C vill att läsningen ska ske på sitt vis och att de läser boken som hen tänkt. Informant D förklarar den för henne viktigaste effekten:

Informant D: Ja det blir ju liksom ... om vi inte skulle läsa blir de ju inte intresserade av böcker och det här att man visar glädje över att läsa, och visa känslor tror jag är bra när man läser, tror jag är viktigt för att skapa ett intresse.

Informanterna E och F arbetar tillsammans och förklarar att de mer ser att man kan använda tidigare lästa böcker eller texter för att ge exempel som eleverna kan relatera till i sitt eget skrivande. Att använda tidigare texter och ta det in i elevernas vardag är till stor hjälp för eleverna. Även för att visa hur en berättelse är strukturerad.

Sammanfattningsvis beskriver informanterna att de sett positiva effekter av att använda högläsning i undervisningen på svenska. Bland annat ett ökat ordförråd och förståelsen av nya ord. Eleverna skapar även ett sorts behov av att lyssna. När någon vuxen läser skapas ett intresse för eleverna att så småningom själva läsa.

7.3 Analys av resultat

I analysen av empirin syns det sociokulturella perspektivet i den mening att högläsning av skönlitteratur för elever är en social aktivitet som bjuder in till en gemensam upplevelse ur vilken de kan förvärva nya kunskaper. Analysen visar även att lärarna approprierar sitt kunnande till eleverna som lär nya kunskaper i ett socialt sammanhang (Säljö 2015, s. 95).

Genom att använda högläsningen som ett verktyg kan undervisningen även kopplas till Vygotskijs tankar om lärande i en social kontext. Eleverna i klassrummet ingår i en social gemenskap och det är i interaktion med varandra deras tänkande och kunskaper formas (Säljö 2015, s. 93). I och med att informanterna i denna studie uppger att de kopplar val av bok till tema eller vilket behov som finns i gruppen tänker jag att det finns en tanke om det sociokulturella lärandet i undervisningen, eftersom det finns en tanke om att använda texten i olika sociala kontexter. Ytterligare en faktor som påverkar valet av bok är enligt några informanter att språket måste vara på en nivå som eleverna kan förstå. Informant C berättar att hen alltid ”försöker väljer böcker som ligger snäppet över vad eleverna själva klarar av att läsa” och visar en koppling till *den proximala utvecklingszonen*. Det handlar då om att lägga undervisningen på en nivå som utmanar eleverna till nytt lärande. På så sätt är eleverna nära att erövra nya kunskaper baserat på sina tidigare kunskaper (Säljö 2014, s. 305). Jag anser att C stöttar eleverna genom att utgå från deras tidigare kunskaper och hjälper dem i erövrandet av nya färdigheter. Det är i den proximala utvecklingszonen som människor är som mest mottagliga för instruktioner och förklaringar. Här kan läraren vägleda eleverna till nytt lärande (Säljö 2014, s. 305).

Det framkommer i denna studie att flera informanter anser att högläsning för med sig att eleverna lär sig lyssna efter saker i högläsningen som de kan dra nytta av när de själva ska börja läsa. Relaterat till det sociokulturella perspektivets tanke om lärande kopplas detta till appropriering (Säljö 2015, s. 95), eftersom eleverna lär sig att känna igen, tar efter det läraren läser för att sedan själva ta det i bruk.

Detta resultat stärker tidigare forskning som har visat av vikten att läsa *med* barn inte *för* barn (Läraren 2020), vilket beskriver vikten av att låta eleverna vara en del av läsningen. Det görs vanligast genom att eleverna eller läraren ställer frågor, något som ökar elevernas

kreativitet. Språket är i högläsning ett medierande redskap (Säljö 2014, s. 289) som används för att förstå och tolka omvärlden i samspel med andra. Detta stärker denna studies val av teori.

7.4 Sammanfattning

Definitionen av begreppet skönlitteratur handlar i huvudsak om att det är en berättelse med en påhittad handling, menar lärarna. Skönlitteraturen ska gärna förmedla en känsla och med fördel ha ett innehåll som kan koppla till verkligheten. När informanterna väljer högläsning bok låter de undervisningstemat eller vilket behov som finns i gruppen styra valet. Informanterna kan då koppla bokens innehåll till elevernas vardag eller till skolan. Boken bör vara både spännande och rolig samt vara skriven på ett språk som är på en nivå där eleverna kan följa med i handlingen, enligt lärarna.

Fyra informanter läser högt för sina elever dagligen medan två informanter högläser skönlitteratur endast två gånger i veckan. Högläsningen sker vanligtvis på förmiddagen när eleverna får äta sin frukt. I samtliga fall utom ett sitter eleverna vid sina bänkar när läraren högläser för dem. En informant uppger att hon sitter i en ring tillsammans med barnen för att kunna visa bilderna och vara nära barnen. Informanterna i denna undersökning uppger att de brukar stanna upp i läsningen för att diskutera svåra ord eller handlingen med eleverna. En informant visar aldrig bilderna för sina elever och menar i stället att eleverna får skapa sina inre bilder. En informant visar alltid bilderna för sina elever och låter bilderna fungera som bildstöd. De övriga informanterna brukar visa bilder ibland, om bilderna har betydelse för handlingen eller om de är roliga. Det framkommer även att hjälpmedel som dokumentkamera, digital boktjänst och kroppsspråket är användbara stöd till högläsningen. Hinder som kan uppstå vid högläsningen är kopplade till språk- eller koncentrationssvårigheter.

Samtliga informanter är överens om att högläsning är språkutvecklande på många olika sätt och nämner bland annat att ordförrådet ökar när eleverna får höra ordet i ett sammanhang. Vi som läser högt för eleverna har en uppgift som läsande förebilder att förmedla glädje till läsning och skapa ett intresse för eleverna att läsa själva. Högläsning av skönlitteratur möjliggör för eleverna att höra hur språket låter, skillnader i tal och skriftspråk samt hur språket är uppbyggt, något som de har nytta av när de själva ska skriva. Genom högläsning har informanterna sett effekter som att eleverna lär sig att lyssna och får en ökad förståelse för ord. Med regelbunden läsning får eleverna även ett behov av att lyssna till högläsning.

8. Diskussion

Följande kapitel består av två avsnitt, *metoddiskussion* och *resultatdiskussion*. Metoddiskussionen för en diskussion om studiens metod (kvalitativ intervju) och utfallet av genomförandet. I resultatdiskussionen kopplas analyserat material till studiens tidigare forskning och bakgrund samt till studiens teoretiska perspektiv.

8.1 Metoddiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur lärare i årskurs 1 anger att de arbetar med högläsning i svenskundervisningen för att gynna elevers språkutveckling. Med hjälp av frågeställningarna och intervjufrågorna har informanterna gett sina tankar av hur de använder högläsning i undervisningen, vilka faktorer som avgör valet av högläsningsbok samt på vilka sätt de anser att högläsning är språkutvecklande för eleverna. Den sociokulturella teorin syns i valet av forskningsfrågor dels eftersom högläsning är en social aktivitet, dels för att språket är ett medierande redskap som används för att utveckla elevernas språkliga förmågor att läsa, skriva och resonera (Säljö 2014, s. 298). Även i resultatet av intervjuerna märks kopplingar till den sociokulturella synen på lärande eftersom lärarna beskriver att högläsning är en social aktivitet som gynnar elevernas språkutveckling när de samtalar om texten med varandra.

För att samla in empiri till denna studie användes kvalitativ intervju av sex lärare. Valet att använda kvalitativ intervju visade sig gynnsam eftersom informanternas svar gav en inblick i deras erfarenhet och uppfattningar samt att det gav ett stort material att arbeta med (Larsen 2018, s. 137). En svårighet som uppstod var sena avhopp från två informanter som resulterade i svårigheter att hitta nya informanter. Jag fick i stället ändra min ambition att endast intervjua lärare som undervisar i årskurs 1 till att intervjua två informanter som idag undervisar i årskurs 3.

Min tidigare erfarenhet av att tillämpa intervju är relativt liten vilket gjorde att jag upplevde intervjuerna svåra att utföra (Kihlström 2007, s. 48). Hur skulle jag veta att jag ställde de rätta frågorna? Samma grundfrågor ställdes till samtliga informanter, beroende på deras svar skiljde sig följdfrågorna åt. Det bidrog till att i analys av materialet märkte jag att svaren inte stämde med mina frågeställningar vilket resulterade i att jag fick omformulera forskningsfrågorna. Jag hade i förväg kunnat delgett informanterna frågorna för att ge dem tid att förbereda sina svar och kanske hade resultatet då blivit ett annat.

Empirin insamlades med hjälp av ljudupptagning som sedan transkriberades. Två intervjuer utfördes på informanternas arbetsplatser medan de fyra övriga utfördes via videolänk på grund av rådande pandemi. Empirin har kodats, kategoriserats och spårats för att hitta mönster (Larsen 2018, s. 159; Fejes & Thornberg 2019, s. 35). Ljudupptagningen möjliggjorde att jag kunde lyssna flera gånger för att säkerställa att ingen information gick förlorad. Vid transkribering uteslöts material som inte var relevant för studiens syfte (Stukát 2011, s. 45).

Med tanke på studiens begränsade omfattning har kravet om minst sex informanter uppfyllts. Informanterna i min studie är därför få och begränsade till mitt närområde, vilket minskar chanserna till att göra generaliseringar. Det hade varit intressanta att få ta del av fler informanters svar för att kunna göra generaliseringar empirin. Därför kan mina resultat inte representera en hel yrkeskår (Larsen, s. 124). Om jag använt mig av en enkätstudie hade jag nått ett större spann av informanter vilket lett till att jag kunnat göra generaliseringar.

Ur ett forskningsetiskt perspektiv har min studie styrkor eftersom jag följt Vetenskapsrådets (2017, s.12) principer kring forskningsetik för att skydda informanterna i denna studie. Ytterligare en styrka i denna studie är att jag delgivit informanterna information om studiens syfte och genomförande genom informationsbrev samt att de i samband med undertecknande gav sitt samtycke att delta. Den insamlade empirin har endast hanterats av mig och använts endast till studiens ändamål.

8.2 Resultatdiskussion

I följande avsnitt presenterat resultat från intervjuerna kopplat till tidigare forskning och bakgrund. Samtliga rubriker i avsnittet är återkommande från avsnitt 4. *Tidigare forskning*. Den första och den andra rubriken *Läraren som läsande förebild* och *Att samtala om text*, behandlar examensarbetets första frågeställning. Den tredje rubriken, *Högläsning av skönlitteratur och dess roll för språkutvecklingen* behandlar examensarbetets andra frågeställning.

8.2.1 Läraren som läsande förebild

”Om vi inte läser blir eleverna inte intresserade, att visa glädje att läsa skapar ett intresse”. Detta som informant D beskriver visar medvetenhet om att vara en läsande förebild för att uppmuntra eleverna till att läsa själva, vilket flera forskare (Hemerick 1999, s. 8, 14; Hultgren 2017, s. 1; Kotaman och Tekin 2016, s. 600) tidigare konstaterat. Putnam Havran (2020, s. 14) beskriver att hon ser läsning som en gåva och att hon har som mål att föra över sin entusiasm att läsa till sina elever. Min studie visar att informanterna är medvetna om att deras högläsning är viktig för att skapa ett intresse hos eleverna att själva läsa böcker. Vilket överensstämmer med Putnam Havrans (2020 s. 13) som beskriver att lärarens passion över att läsa ger en positiv inverkan på eleverna. Hultgren (2017, s. 3) beskriver att alla som förmedlar en text för barn har en önskan om att upplysa, påverka eller stimulera lyssnaren men att lärare har ett syfte eller är medvetna om målet med läsningen. Johansson och Hultgren (2017, s. 4) tillägger att högläsningen hjälper barn att förstå svårare innehåll samt att associera högläsning med njutning. Informanter i min studie beskriver just att valet av skönlitteratur kan vara en utmaning om de märker att eleverna inte kan relatera till handlingen. Därför är valet av skönlitteratur viktigt, eleverna behöver begrundas kunna skapa och tolka handlingen med hjälp av egna erfarenheter

(Pihlgren 2019, s. 6). Informanterna i denna studie uppger att de ofta väljer högläsning utifrån vilket tema som arbetas med i övriga skolämnena. Det stämmer överens med vad Alatalo och Westlund (2019, s. 14) skriver om att högläsning kan ses som ett verktyg för att arbeta med olika teman.

”Eleverna har redan fått ett behov av att vi läser” detta citat från informant C tycker jag beskriver ett av de viktigaste syftena med högläsning, att fånga eleverna så pass mycket att de längtar till nästa tillfälle. Högläsningen ger eleverna tillgång till fantasivärldar som utvidgar deras fantasi samtidigt som det är språkutvecklande (Läraren, 2020). Hemerick (1999, s. 9) beskriver högläsning som ett verktyg och hänvisar till Smith (1989) som säger att högläsning resulterar i att eleverna själva motiveras att läsa och ett intresse för litteraturen skapas.

Samtliga informanter är överens om att elever i årskurs 1 saknar förmågan att själva läsa och förstå alla texter i skolan. Det beskriver Kotaman och Tekin (2016, s. 600) definition av högläsning, ”läsning för barn som ännu inte uppnått färdigheten att läsa”. Därför anser jag precis som informanterna i min studie att det finns ett stort behov av att tillämpa högläsning i undervisningen, inte bara i ämnet svenska utan i samtliga ämnen. Hemerick (1999, s. 17) beskriver att lärare bör högläsa flera gånger om dagen för att det har många fördelar för eleverna. Endast några informanter uppger att de högläser flera gånger varje dag men i analysen av empiri upptäcker jag att samtliga informanter tillämpar högläsning flera gånger under dagen för att eleverna själva saknar förmågan att läsa längre sammanhängande texter. Det visar sig att samtliga informanter tillämpar högläsning i andra ämnen än just ämnet svenska men ändå utförs högläsningen i undervisningen på svenska språket eftersom eleverna saknar förmågan att läsa längre texter.

I resultatet som framkommit kan jag konstatera att samtliga informanter är överens om att de har en viktig uppgift att vara förebilder för sina elever när det gäller högläsning. Eftersom eleverna själva saknar förmågan att läsa längre sammanhängande texter anser informanterna att det är deras uppgift att förmedla texter till sina elever oavsett ämne.

8.2.2 Textsamtal som arbetsmetod

Tidigare forskning har, som jag tidigare skrivit, visat att samtal om det lästa är en arbetsmetod som främjar elevers språkutveckling. Anledningen till att jag valt att inkludera denna metod är att informanterna i min studie på något sätt använder sig av att samtala om det lästa. I kunskapskraven (Skolverket 2019, s. 263) för åk 1 står att eleven ska kunna föra enkla resonemang om texters tydliga innehåll och koppla till egna erfarenheter i samtal om texter som eleven lyssnat till. Resultaten i denna studie pekar på att samtliga informanter på något vis samtalar med eleverna om texterna de läser. Eleverna görs delaktiga under högläsningstunden och flera informanter uppger att de kopplar det

lästa till elevernas vardag. Vilket även Baker et al. (2020, s. 2701) beskriver, att elevernas förståelse ökar när de får koppla en fråga eller ett ämne till sin egen vardag.

Att läsa tillsammans, högläsa, är en social aktivitet som bjuder in eleverna att bli en del av gemenskapen som högläsningen erbjuder. Under läsningen upplever både läsaren och den som lyssnar något utanför sig själv och läsningen har ett syfte att få deltagaren att reflektera och känna igen sig (Chambers 2011, s. 71–72). Att i förväg samtala om bokens ämne och låta eleverna diskutera om vad man redan vet hjälper eleverna att bättre förstå högläsningens boken. På så vis kan eleverna göra kopplingar till tidigare erfarenheter och liv, läraren kan ställa frågor som engagerar eleverna till samtal (Baker et al. 2020, s. 2701). Detta är något endast en informant i min studie bekräftar att hon gör, planerar aktiviteter innan läsningen startar. Informant C beskriver hur hen alltid bild promenerar med eleverna innan själva läsningen, på så vis får eleverna förutspå vad de tror kommer att hända. C förklarar i förväg vilka ord som kan vara svåra att förstå och återkopplar alltid efter läsningen för att eleverna ska få jämföra deras hypotes med hur det blev.

Högläsningen ställer krav på de som lyssnar att de ska förstå, tolka och ta till sig berättelsens budskap Ivarsson (2019, s. 115). Samtliga deltar i samma kontext med ett gemensamt budskap att samtala om. Alla informanter utom en nämner under intervjuerna läsfixarna som en arbetsmetod de tar inspiration ifrån. I analys av empirin har jag däremot sett att samtliga informanter använder sig av någon av läsfixarnas karaktärer (spågumman, detektiven, målaren, cowboyn och reportern) i samtal om det lästa. De vanligaste är detektiven som har till syfte att reda ut och reportern som ställer frågor om texten. Även om informant D inte har använt sig av läsfixarna tidigare visar hon med detta citat ”stoppas i läsandet för att kolla att de förstår vad det handlar om, kanske dyker upp något svårt ord som man vill prata om” tecken på det. Informanterna i denna studie uppmuntrar eleverna till deltagande genom att ställa frågor som eleverna kan koppla till sin egen vardag.

8.2.3 Högläsning och dess roll för språkutvecklingen

Även om en del informanter från början inte anser sig arbeta medvetet med språkutvecklande högläsning så kommer de allra flesta under diskussion fram till att de faktiskt visst arbetar språkutvecklande eftersom högläsning omfattar så många delar i undervisning i de lägre åldrarna. Samtliga informanter är överens när de anser att högläsning är språkutvecklande på flera olika sätt.

Att ordförrådet ökar till följd av välplanerad högläsning har redan konstaterats (Baker et al. 2020, s. 2719; Fridolfsson 2015, s. 204; Ivarsson 2019, s. 110; Lane och Wright 2007, s. 670), så även i denna studie. Samtliga informanter anser att högläsning har en positiv effekt på ordförrådet, eftersom eleverna lär sig nya ord och deras innebörd till följd av högläsningen och informant E säger ”de får lära sig nya ord, ord sätta i ett sammanhang”. Betydelsen för ord tydliggörs samt att eleverna får möjlighet att reflektera i vilka

sammanhang orden används (Lane och Wright 2007, s. 672). Alatalo (2011, s. 50) skriver att barn lär sig nya ord till följd av att lyssna på berättelser förutsatt att de är en del av berättandet, som är av betydelse för elevernas framtida läsförmåga (Alatalo 2019, s. 75). Denna studie stärker Alatalos forskning då jag har sett att alla informanter gör eleverna aktiva under läsningen genom att exempelvis ställa frågor eller stanna upp vid svåra ord.

Denna studie har konstaterat att till följd av högläsning får eleverna lära sig hur tal- och skriftspråket skiljer sig åt. Något även Taube (2014, s. 102) konstaterat, att barn som ofta hört högläsning verkar förstå att det är skillnad mellan tal- och skriftspråk. Processen att lära sig läsa startar när barnen möts av berättande, tidiga möten med skriftspråket gynnar barns läs- och skrivinläring (Fridolfsson 2015, s. 31). Fast (2007, s. 157) påpekar också att berättelser är en viktig väg in i skriftspråket som kan bana väg för flera språkkunskaper (Gibbons 2014, s. 195). Detta är något även informant D påpekar när hon säger att högläsning är barnets först kontakt med skriftspråket och beskriver ”det är viktigt att få lyssna mycket på böcker för att förstå att det är skillnad mellan tal- och skriftspråk”. D menar att det förbereder eleverna så att de när det är dags att själva skriva berättelser eller skriva överhuvudtaget är förberedda. När eleverna deltar i aktiviteter kopplade till läsning tillsammans med andra börjar de förstå läs- och skrivandets funktioner (Fast 2007, s. 14). Informant F menar att eleverna får höra hur meningar formuleras och hur språket byggs. Lennox (2013, s. 382) beskriver att eleverna genom högläsning får ta del av grammatiska strukturer som är olik vardagligt samtal. Hon menar även att högläsning är kopplat till elevers prestationer i skolan som läskunnighet och intresset av att läsa och skriva. Mina informanter är inne på samma spår som Lennox när de beskriver att genom högläsning får eleverna ”höra hur ett bra språk låter”. Chambers (2011, s. 103) belyser vikten av att låta eleverna möta olika sorters texter för att lära sig skillnaden på olika genrer. Varje gång vi lyssnar till ett berättande utökas förrådet av exempel på texters uppbyggnad vilket förbereder oss inför vårt eget skrivande (Chambers 2011, s 65).

Ytterligare en effekt av högläsningen som nämns i resultatet är att informanterna kan relatera till skönlitteraturen för att ta in det i elevernas vardag. Då kan eleverna relatera till en berättelse när de själva ska skriva. Att relatera texten till elevernas vardag för med sig att eleverna får reflektera och samtala om både textens innehåll och form (Fast 2007, s. 159). Språket är redskapet vi använder till att tänka, kommunicera och lära (Skolverket 2021, s. 5). Språket utvecklas i samspel med andra, därför möjliggör högläsning att eleverna får information om texten för att delta i sociala aktiviteter kopplade till läsningen (Wedin 2017, s. 115). Därför är det viktigt att eleverna i skolan får samtala mycket och med varandra för att utvecklas, förstå sig själv och sina kamrater för att bli en del av gemenskapen som skolan och samhället är.

9. Slutord och framtida forskning

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att resultaten i min studie bekräftar mycket av vad den tidigare forskningen angående högläsning av skönlitteratur i undervisningen har visat, det innebär att min studie stärker den tidigare forskningen. Lärare kan alltså dra fördel av denna studie för att maximera språkutvecklingen genom högläsning av skönlitteratur. Detta är även något som jag själv som blivande lärare har nytta av i mitt framtida yrke.

Informanterna i min studie är samtliga medvetna om att högläsning är språkutvecklande på många olika sätt. En skillnad som jag upptäckte var att informanterna i min studie verkar ha en medvetenhet och ett syfte med sin högläsning, vilket motsäger tidigare forskningen som hävdar en avsaknad om en medveten högläsning. Kanske är det en effekt av att högläsning har stärkt sin position i undervisningen (Läraren 2020). Jag anser att informanterna i min undersökning inte bara är medvetna och överens om att högläsning är viktig utan att de även har den tanken med sig in i planeringen av aktiviteter kopplade till högläsningen. De aktiverar eleverna före, under och efter högläsningen genom att exempelvis ställa frågor eller låta eleverna förutspå handlingen. Informanterna väljer oftast högläsning som de kan koppla till elevernas vardag samt till temat som för tillfället arbetas med. Lärarna tillämpar högläsning för sina elever i sin svenskundervisning flera gånger om dagen då de menar att ”eleverna saknar förmågan att själva läsa längre sammanhängande texter”. På detta vis lånar så att säga informanterna ut sitt kunnande till eleverna som sedan får ta över kunskapen och göra den till sitt genom den proximala utvecklingszonen (Chambers 2011, s. 62).

Eftersom högläsningen verkar stärka sin position i skolans värld (Läraren 2020) skulle det i framtiden vara intressant att undersöka hur högläsningen som arbetsmetod i undervisningen utvecklas. Det vore även intressant att undersöka hur Skolverket i framtiden ställer sig till att framhålla högläsningen som ett obligatoriskt moment i kursplanen i svenska och svenska som andraspråk med tanke på dess språkutvecklande fördelar. Ytterligare en möjlig forskningsfråga att undersöka är om lärare anser att deras högläsning har påverkats till följd av de digitala hjälpmedlens intågande i undervisningen. Det är som sagt ett intressant ämne att undersöka och jag hoppas och tror att i framtiden har högläsningen stärkt sin position ytterligare och fått en betydande del i undervisningen på svenska.

Litteraturförteckning

- Alatalo, T. (2011). *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1–3: om lärares möjligheter och hinder*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/25658/1/gupea_2077_25658_1.pdf
- Alatalo, T. (2019). Läsundervisning i förskoleklass. I Alatalo, T. (red.) *Läsundervisningens grunder*. Malmö: Gleerups Utbildning AB, ss. 73–91.
- Alatalo, T. & Westlund, B. (2019). Preschool teachers' perceptions about read-alouds as a means to support children's early literacy and language development. *Journal of Early Childhood Literacy*, 0(0), ss. 1–23,
doi: 10.1177/1468798419852136
- Baker, D., Baker, S., Biancarosa, G., Fien, H., Otterstedt, J., Santoro, L. (2020). Effects of a read aloud intervention on first grade student vocabulary, listening comprehension, and language proficiency. *Reading and Writing* 06/2020 33, ss. 2697–2724
<https://link-springer-com.www.bibproxy.du.se/content/pdf/10.1007/s11145-020-10060-2.pdf>
- Chambers, A. (2011). *Böcker inom och omkring oss*. 3 uppl., Stockholm: Gilla böcker.
- Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.
<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:169656/FULLTEXT01.pdf>
- Fejes, A & Thornberg, R. (2019). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 3. uppl., Stockholm: Liber AB. ss. 16–42
- Fridolfsson, I. (2015). *Grunderna i läs- och skrivinlärning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Gibbons, P. (2014). *Stärk språket stärk lärandet: Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Stockholm: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB
- Havran Putnam, M. (2020). Teaching the reading life: Making the invisible visible. *Texas Journal of Literacy Education*, 7(2), ss. 13–21,
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1244680.pdf>
- Hemerick, K. A. (1999). *The effects of reading aloud in motivating and enhancing students desire to read independently*. Hämtad (ERIC): 2021-04-11.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED427308.pdf>

Hultgren, F. (2017). *Läsande förebilder [Elektronisk resurs] [ingår i Lärportalens modul Språk-, läs- och skrivutveckling Grundskola F-9 (läslyftet), Stimulera läsintresse, Del 4: Läsande förebilder]* Skolverket: Stockholm, 2017

Tillgänglig på Internet: <http://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1173301/FULLTEXT01.pdf>

Ivarsson, L. (2019). Läsningens betydelse för läs- och skrivutvecklingen. I Alatalo, T. (red.) *Läsundervisningens grunder*. Malmö: Gleerups Utbildning AB, ss. 107–117.

Johansson, M. & Hultgren, F. (2017). *Didaktik för fri läsning [Elektronisk resurs] [ingår i Lärportalens modul Språk-, läs- och skrivutveckling Grundskola F-9 (läslyftet), Stimulera läsintresse, Del 8: Didaktik för fri läsning]* Skolverket: Stockholm, 2017.

Tillgänglig på Internet:

<http://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1173355/FULLTEXT01.pdf>

Kihlström, S. (2007). Intervju som redskap. I Dimenäs, J. (red.) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber

Kotaman, H. & Kemat Tekin, A. (2016). Informational and fictional books: Young children's book preferences and teachers' perspectives. *Early Child Development and Care*, 187:3–4, ss. 600–614, doi: 10.1080/03004430.2016.1236092

Lane, H. B. & Wright, T. L. (2007). Maximizing the effectiveness of reading aloud. *International Reading Association. The Reading Teacher*, 60(7), ss. 668–675, doi:10.1598/RT.60.7.7

Larsen, A. K. (2018). *Metod helt enkelt: En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 2 uppl., Malmö: Gleerups AB

Lennox, S. (2013). Interactive read-alouds - an avenue for enhancing children's language for thinking and understanding: A review of recent research. *Early Childhood Education Journal*, 41(5), ss. 381–389, doi: 10.1007/s10643-013-0578-5

Läraren (2020). *Forskning: Därför är högläsning så viktig*. Läraren, 8 april. Hämtad från: <https://www.lararen.se/forskolan/forskning/las-med-barnen-och-se-dem-vaxa>

Pihlgren, A. S. (2019). *Högläsning [Elektronisk resurs] [ingår i Lärportalens modul Språk-, läs- och skrivutveckling Grundskola F-9 (läslyftet), Läs och berätta, Del 1: Högläsning]* Skolverket: Stockholm, 2019. Tillgänglig på Internet:

https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/apiv2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/F%C3%B6rskola/021-Lasa-oberatta/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M21_fsk_01A_01_hoglasning.docx

Skolverket (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – reviderad 2019*. Stockholm: Skolverket.

- Skolverket (2021). *Kommentarmaterial till kursplanen i svenska: Grundskolan*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=7852>
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB
- Sundqvist, M. (2021). *Högläsning och barns språkutveckling: En intervjustudie om svensklärares didaktiska val vid högläsning i årskurs 1–3*. Falun: Högskolan Dalarna <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1545461/FULLTEXT01.pdf>
- Säljö, R. (2014). Den lärande människan. I Liberg, C., Lundgren U. P., Säljö R. (red.) *Lärande Skola Bildning: grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur, ss. 251–309.
- Säljö, R. (2015). *Lärande: en introduktion till perspektiv och metaforer*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Söderling, M. (2021). *För vi hinner ändå inte alla: En kvalitativ studie om vilka intentioner svensklärare har med sin högläsning i klassrummet och vad som ligger till grund för valet av högläsningsbok*. Falun: Högskolan Dalarna (under arbete)
- Taube, K. (2013). *Barns tidiga skrivande*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Vetenskapsrådet (2017). *God Forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Wedin, Å. (2017). *Språkande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bilagor

Bilaga 1

HÖGSKOLAN
DALARNA

Information om deltagande i intervju för examensarbete med fokus på skönlitterär högläsning i undervisningen.

Du tillfrågas härmed att delta i denna undersökning för att ge din syn och din erfarenhet av skönlitterär högläsning som språkutvecklande resurs i undervisningen.

Syftet med min studie är att undersöka hur lärare i årskurs 1 använder sig av högläsning av skönlitteratur i undervisningen. Enligt forskning kan högläsning som används på rätt sätt verka språkutvecklande för barn, därför ligger mitt intresse i att undersöka om och hur lärare använder högläsning som språkutvecklande arbetsmetod. Förhoppningen med mitt arbete är att bidra med kunskap om hur skönlitterär högläsning kan användas som en resurs för att stärka elevers språkutveckling.

Du som blir tillfrågad är verksam lärare i årskurs 1 som är fokusområdet för undersökningen. Ett minimum på sex verksamma lärare kommer att ingå i undersökningen. Valet av deltagare är ett bekvämlighetsurval baserat på närhet och tillgänglighet från min hemort. Intervjun beräknas pågå ungefär 30 minuter och kan genomföras vid en tidpunkt som passar dig inom perioden 20210906 – 20200917. Med tanke på rådande omständigheter med Covid -19 finns möjlighet att göra intervjun via Zoom. Ljud från intervjun kommer att spelas in samt kommer anteckningar att föras. Allt insamlat datamaterial kommer att behandlas konfidentiellt och användas endast för vetenskapligt syfte. Deltagares namn och arbetsplats kommer att anonymiseras för att stärka din anonymitet. Allt insamlat material kommer att makuleras när arbetet är godkänt. Ljudupptagningar raderas och anteckningar läggs i dokumentförstörare.

Mitt namn är Ida Andersson och jag studerar till grundlärare årskurs f-3 på Högskolan Dalarna. Under VT -21 påbörjades arbetet med examensarbete om högläsning av skönlitteratur i undervisningen. Det här är något som jag själv är intresserad av att använda mig av i in kommande yrkesroll och hoppas att resultatet av studien visar att lärare är medvetna om skönlitterära högläsningens fördelar i undervisningen.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Genom att underteckna ger du ditt medgivande att delta.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Undersökningen är forskningsetiskt granskad av Forskningsetiska nämnden vid Högskolan Dalarna.

Ytterligare information lämnas av nedanstående ansvariga.

Student

Ida Andersson

h17idand@du.se

076-1101371

Handledare

Christian Hecht

ahc@du.se

Ort, Datum

Ort, Datum

Underskrift

Underskrift

Bilaga 2

Samtyckesformulär

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått muntlig och skriftlig informationen om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att:
- delta i studien Högläsning i undervisningen
  - att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i studiepersonsinformation
  - följande personuppgifter samlas in: utbildning, examensår, antal år i yrket
  - personuppgifter kommer att användas till samband mellan utbildning och examensår
  - de insamlade uppgifterna kommer att bevaras tills att uppsatsen är godkänd

Plats och datum	Underskrift

Ansvarig för studien

Ort och datum: _____

Namnteckning: _____

Bilaga 3

Intervjufrågor

Bakgrundsfrågor

- Vad har du för utbildning?
- Vilket år tog du examen?
- Hur många år har du arbetat som lärare?

Grundfrågor Frågeställning 1

- Hur definierar du begreppet skönlitteratur?
- Hur ofta läser du högt (högläser) för dina elever?
- När högläser du och hur ser en vanlig högläsningstund ut?
- Hur väljer du högläsningbok? Vilka faktorer påverkar valet av bok?
- Brukar du använda dig av högläsning i undervisningen? På vilket sätt?
- Använder du någon metod vid din högläsning? Varför/ Varför inte?
- Använder du verktyg till hjälp för högläsning? Dokumentkamera, bilder osv?

Grundfrågor Frågeställning 2

- På vilket sätt tror du att högläsning kan vara språkutvecklande?
- Har du sett några positiva effekter av din högläsning? Upplever du att dina elevers språk utvecklas av högläsning?
- Vilka hinder kan uppstå vid högläsning för klassen?